Զ. ՏԱՐԻ   ԹԻՒ 1,583   Կ. ՊՈԼԻՍ. — 1901, ԴԵԿՏԵՄ." 8—21   10 ՐԱՄԱԶԱՆ 1319 — 8 ՔԵԱՆ." ԷՎ." 1317   ՇԱԲԱԹ

«بوزانتیون»
ارمنیجه يومى وسياسى غزته. صاحب امتياز و مدير مسئولى
بوزانت كچيان
مطبعه و اداره خانه سى باب عالى جاده سنده ٢٣-٢٥ نومرده
دائره مخصوصه ده در

ԱՄՍԱԿԱՆ ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ
Բասդ լրագիրով 12 ղրշ.
ՏԱՐԵԿԱՆ » » 7 ՄԷՃ.
ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ 36 Ֆր.
» ՎԵՑԱՄՍ. 18 ԵՌԱՄՍ. 9 Ֆր.
ԱՆԳԼ. ԼԻՐԱ 119 ղրշ. — 20 ՖՐ. ՈՍԿԻ
94 1/2 ղրշ. — ՔԻՄԻՔ' 55 ղրշ.

ԲԻՒԶԱՆԴԻՈՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ 8 Մէճ.
ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ » 3 »
ԵՌԱՄՍԵԱՅ » 1 1/2 »
ՀԱՏԸ 20 փարա
Նոյն պայման Կ. Պոլսոյ և Գաւառի
համար : ՄԻԱՅՆ ԿԱՆԽԻԿ
Թղթակցութիւնք' մեր փոյթ :

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ԲԻՒԶԱՆԴ ՔԷՉԵԱՆ

PUZANTION
Journal Arménien Quotidien,
Politique, Financier et Littéraire
Directeur - Propriétaire
PUZANT KÉTCHIAN
Bab-Ali Djaddéssi, № 23-25
CONSTANTINOPLE

ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ   ՀԱՅԱԹԵՐԹ ԱՄԵՆՕՐԵԱՅ   ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ԳԻՏԱԿԱՆ

ԲՆԿԵՐԱՅԻՆ ՆԻՒԹԵՐ

ԴՐԱՄ

Ա.

Ո՞վ կուտայ մեզ երջանկութիւնը։

Կրօնքը զինք ծաւալող առաքեալներու բերնով կը քարոզէ թէ ինք է աղբիւրը ու գաղտնիքը երջանիկ կեանքին։ Արուեստն ու գիտութիւնը կը հաչակեն կորովի ջատագովականներով թէ իրենք են կազմակերպիչ ոյժերը մարդկային ճակատագրին։ Փիլիսոփայութիւնն իր աղմկայոյզ հայեցողութիւններով, վարդապետութիւններով ուչագրութիւնը կ'ուզէ գրաւել մարդոց' գաղափարաց արքայութեան խոստումով. Քաղաքակրթութիւնը իր անթիւ պաչտօնեաներով, դաստիարակութիւնն իր դպրոցներով, մարզարաններով և այլ ամէն կարգի հաստատութիւններով կ'համոզեն, կ'կանչեն ազգերը ու լեզուները.— «Հոս եկէք, ո՛վ ծարաւի մարդիկ, հանգիստի ու երջանկութեան գետերը մեր ծոցէն կը բղխին»։

Մէկը կայ որ այս ճռուռ աղաղակներուն, հրապուրիչ կոչերուն մէջ բերանը չի բանար, չի խօսիր։ Բայց աչխարհ կ'դիւթուի իր անխօս լեզուէն։ Դրամն է, Ոսկեղէն Որթը պաչտօնեաներու կարօտը չի քաչեր։ Ամէն բերան զինք կ'փառաբանէ, ամէն լեզու իր գովեստը կ'ընէ' իբր միակ միջոցը, իբր խարիսխը մարդկային երջանկութեան։ Մէկ բառով' իբր ամենակարող զօրութիւնը հողեղէն աչխարհի մէջ։ Ան չի պոռար. «Ինծի եկէք»։ Ո՞վ իրեն չերթար արդէն։ Իր դրութեան մէջ սկեպտիկ չունի։ Իրեն չի հաւատացո՞ղ կայ։ Իմաստունին ու ազէտին դաւանանքն է ինք — ամենազօր դրամը։ Բան', օրինակի համար, իր հանգանակներէն մին.— «Ոսկի բանալին ամէն դուռ կը բանայ», և ահա հազար բերան մէկտեղ կ'ձայնեն — «Հաւատամ և խոստովանիմ»։ Հարցո՛ւր, նաև, թէ ո՞ր ռումբերն են որ Հարաւ—Ափրիկէի լեռներն ու ժայռերը կ'քակեն։ Պատասխան.— «Անգլիացւոց ոսկեձոյլ ռումբերը»։

Լըջօրէն խօսինք։ Դիոգինեան կարասամիտ վարդապետութիւնը «փիլիսոփայութիւն» դաւանող չի կայ։ Հացին վրայ կոխոտող անօթիները հիմա ապրողներու աչխարհին մէջ տեղ չեն գտներ։ Հացին խնդիրը ամենէն աւելի լըջութեամբ ուսումնասիրուող խնդիրն է։ Այդ փայլուն մարմինը բոլոր իրականութեանց մէջ ամենէն չօչափելի իրականութիւնն է։ Դարը զբաղեցնող ինչ կայ քան դրամը։ Եւ ո՞ւր չես գտներ զայն։ Անոր ներկայութիւնը Աստուծոյ տաճարին ներքին սրահներուն մէջ անգամ կ'զգացուի, կ'տեսնուի։ Ինչ կայ դրամէն աւելի փնտռուող ու պահպանուող բան։ Եթէ մարդիկ ապահով չզգան այլ ուր, իրենց աչքին բիբը կ'հանեն չողչողուն չաստուածը պաչտպանելու համար։ Դրամի դէմ հանուած դրութիւն մը գործնական կեանքին մէջ չի քալեր։ Օդային քարոզութիւն է այն։

Անչուչտ հասկցուեցաւ որ դրամը անյարգի, անարժէք իր մը նկատող չեմ։ Այս ատրճան տեսաբար չի կայ արդէն։ Պէ՞տք է թուել անոր գործնական ծառայութիւնները, անոր բազմապիսի օգուտները։ Դրամը ժամանակ է, ինչպէս ժամանակը' դրամ։ Այն միջոց կ'ընծայէ կրթել ճաչակը, մչակել միտքը։ Կ'ազատագրէ մեզ ծանր, ստորնացուցիչ, տաժանելի աչխատանքներէն, որ ոչ միայն մարմինը կ'ճզմեն, ջիղերը կ'չլատեն, այլ նոյն իսկ հոգին խանդը կ'մարեն, կեանքին բոլոր թելերը կ'կտրտեն։ Ինչ, կրնա՞ս ուրանալ թէ դրամին արծիւի աչքերը, բազէի թեւերը կորսուած դրախտը կը գտնեն, ու մարդը անոր մէջ կ'փոխադրեն։ Բնութեան տեսանելի կամ անտեսանելի զօրութեանց մէջ ո՞րը կը հաւասարի դրամի ոյժին, որ կրնայ մեր բոլոր կամքը կատարել, մեր ամենէն երազային հեչտանքի ձգտումները իրագործել, անհնարին բաները հնարաւոր գործել։

Դրամ վաստկէ, ու կ'վաստկիս ամէն բան։ Թչնամիներն իսկ բարեկամ կ'դառնան։ Անծանօթներն մտերիմներդ կ'ըլլան։ Իմաստունները ու կրօնաւորներն անգամ ոտքիդ տակ կը քծնին։ Մեռնելէդ վերջը կ'փառաւորեն, կ'անմահացնեն յիչատակդ։

Եւ ո՞վ կրնայ մի առ մի թուել բոլոր այն մեծամեծ ծառայութիւնները, զորս դրամը կ'մատուցանէ քաղաքակրթութեան, արուեստներու զարգացման, օգտակար գիտութեանց և գիւտերու ծաւալման, հասարակաց չէնքերու — անկելանոցներու, հիւանդանոցներու, եայլն, հաստատման, և նոյն իսկ կրօնքներու տարածման, և այս ամենուն միջոցով ուղղակի կ'նպաստէ մարդկային կեանքի բարօրութեան։ Եթէ մարդ խորհի դրամին կատարած հրաչալիքներուն վրայ, յիրաւի կ'փորձուի ըսել մամոնա—աստուածին հաւատացող մէկուն պէս.— «Ինչ անուն տամ քեզի. աստուա՞ծ կոչեմ, աստուած չես. բայց ինչ ես, քանի որ անկէ քիչ վար կը մնաս»։

Դրամ չինողներու ամենէն աչխարհիկ փիլիսոփայութիւնն է այս, զոր չի քաչուեցայ յառաջ բերել անկողմնակալ գրողի մը ամէն հովերով ու յաւակնութիւններով։

Մամոնայի վարդապետներն աւելի հզօր ու իրական փաստեր ունին տակաւին, կենդանի օրինակներ, սրտաչարժ դրամներ' օրուան կեանքէն քաղուած.—

Ցոյց կուտան մեզ մանկահասակ աղջիկ մը, որ արև չի տեսնող, ցածուկ, թաց, բորբոս բուրող յարկի մը ներքև ասեղը աչքը խոթած, ինչպէս կ'ըսուի, կ'աչխատի անդադրում' գիչերը կաղի մը նուաղկոտ լոյսին տակ, ցերեկը նեղ պատուհանէ մը ակամայ ներս խնկող մթնչաղով մը իր թարմ, մատաղ կեանքին հետ քանի մը այլ կեանքեր ապրեցնելու համար։ Աղջիկը չատ համեստ է, ու վարդի պէս փափուկ։ Այլ չափազանց աչխատութիւն, անբաւական սնունդ, տաք ու պաղ' ամէնը իրար եկած հէքեն աղջկան կուրծքին մէջ ծակ մը բացած են, ուր հիւծախտի միքրոպներ եկած, բունած են, ու ա՛լ եղկելիք չունին։ «Պաղ առեր եմ, մա՛յր, կ'հազամ կոր», կ'ըսէ, ու ձեռքի ասեղով կ'ծակծկէ տէլը մը կամ քուրջի մը կտոր։ Մինչ ներսէն ալ մահը կ'քանի իր թոքերու ցանցակերտին վրայ։ Դարմա՞ն. մտքէն չանցըներ. բերնէն կըտրել ու բժչկի՞ն տալ։ Օր մը անկողին կ'իյնայ, վերջապէս' ու օր մըն ալ հարս կ'ելլէ...։

Եթէ հարուստ ըլլար այս աղջիկը, տեղը չէ՞ մի ըսել, ոսկիի թեւերուն վրայ մինչև Ալպեաններուն գագաթները կ'ելլէր, կամ Վոսփորի «գեղածիծաղ» ջրերուն վրայ կ'թռչտէր, երջանիկ կին մը, մայր մը կ'ըլլար, չէր հիւանդանար, ու եթէ հիւանդանար' չէր մեռներ։ Բայց մեռաւ — ու ինչ եղան եթէ չի մեռան իրենները — վասն զի աղքատ էր։

Կ'հարցնէ՞ք, ուրեմն, ի՞նչ է դրամը.— «Դրամը, ինչպէս ըսուած է, տարրերութիւնն է կեանքին ու մահուան»։

Կ'ուզէ՞ք տակաւին այլ օրինակ' նոյնքան կարկառուն, նոյնքան աղեխարչ.—

Պատանի մը' մէկ բառով, հանճար ծնած' բայց բաղդին մէկ քմահաճոյքով, ինչպէս սովորաբար կ'ըսեն մեր գրագէտներ, սակայն աղքատ ծնած։ Ցամաք հացը կրծելէն տարին կարգէն վերի կարգերը, մէկ կրթարանէն բարձրագոյնը կ'անցնի խաղի ոստումներուն չափ դիւրութեամբ։ Կ'տեսնուի որ տղան համակ տաղանդ է։ Իր գրական նախափորձերը չրթունքները խածնել կուտան ուսուցիչներուն։ Ցայտնապէս Մեծ մարդը կ'աճի պատանիին մէջ իր հասակին հետ։ Չքեղ ապագայի մը արչալոյսն է որ աչքերուն մէջ ինքզինք կ'յայտնէ։

Սակայն չքաւորութեան դեղին հրէչտակը չուչանար իր անողոք դատակնիքը դնելու պայծառ ապագային վրայ։ Խեղճ տղան «չունի՜նք, չունի՜նք» ամենօրեայ մելամաղձիկ յանկերգէն ձանձրացած' յուսահատ կիրքով օր մը թուղթ ու գրիչը կ'նետէ կրակը, ու գլխացը կ'նստի, կ'տաքնայ։ Բայց այս այրումը կ'ըլլայ այրումը իր կեանքին, քանզի ի՞նչ գրիչ ու թուղթ էր և ոչ այլ ինչ։ Շուկայի կեանքին անյաջողութիւնները, արդէն գոյութիւն ունեցող աղքատութեան դառնութիւնները չուտ կ'փրկեն զինք իր տենչանքներէն, իր հառաչանքներէն։ Ո՜հ, հարուստ մարդ մը իր մէկ գիչերուան չռայլանքով օրինաբեր արև մը կրնար պահպանել մեալ երկինքին մէջ մարդկութեան։

Անգլիացիք մինչև այսօր կ'ողբան կոծուած վաղամեռիկ բանաստեղծի մը — Չէյլի Կրէյ, որուն անձին մէջ ապագայ Պայրը կ'նչմարէին, ու կ'արհամարհեն դրամը այն օրուանհար ուստներուն, որոնք թող տուին որ եզական քնար մը իյնայ, փչրի' վերջին անգամ երգելով —

«Շուտ եկ, մայր իմ, ո՜հ, չուտ եկ, — Քու որդիդ կ'մեռնի տարաբութեան մէջ, — Ծովուն տամուկ ճամբով նաւերը կուգան, կ'երթան, — Այլ դուն, մայր իմ, բնաւ չե՞ս գար»։

Ուրեմն իրաւունք չունի՞ն ըսելու մարդիկ, մանաւանդ դրամի մարդիկ, թէ ոսկին տեղանելի զօրութիւն մ'է, քանի որ այն կ'վճռէ զարգացումը կամ ոչնչացումը նոյն իսկ հանճարին, քանի որ անոր ազդեցութիւնը կ'տարածուի արտաքին աչխարհէն ներս' մտքի սահմաններուն վրայ' ապրեցնելու տաղանդը, արգասաւորելու և հարստացնելու իմացական կեանքը։

Անկատար չի թողելու համար մեր դրամին ի նպաստ ու, թերևս, դրամապաչտութիւնը դրուատող ճառը կամ ճառատումը, առանց տնտեսագիտական սահմանագծերուն քուելու, աւելցնենք սա եւս թէ դրամը մեծ արժէք ունի, ցորչափ աչխատութիւնը կ'ներկայացնէ, և, եթէ պարկեչտութեամբ չահուած է, նաև, արժանիքը։ Վասն զի անճարակութիւնը, թուլամորթութիւնն երբեք չունին դրամին քով, որ առիւծին բերնին մէջ կ'գըտնուի, ու չէ՞ մի որ Սամփսոնները միայն կրնան «կերողէն կերակուր և հզօրէն անուչ հանել»։

Մինչև հոս քով քովի կ'երթանք յուզուած խնդրոյ չողչողուն փիլիսոփայութեան հետ, այլ ճամբուն մէջ կանգ կ'առնենք դէմերնիս ցցուող կէտի մը առջև։ Հոնկէ կ'բաժնուինք իրարմէ։

ԴԻՍԱԿ

ԿԱՆԱՆՑ ԲԱԺԻՆԸ

ՕՐՆ ՕՐԻՆ

ՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ "ՄԱԹԻՆԷ,, ՄԸ

Հաճելի չէ՞ բաղձալէ վեր զգացումով մը, գրեթէ երազանքով գըրուած փափաքի մը իրացումը տեսնել օր մը անակնկալ կերպով։ Երբ քանի անգամներ կ'դատապարտէի այս սիւնակներուն մէջ մեր զբօսանքներուն տափակ երևոյթը, մեր չատ միօրինակ ժամանցները, որք կ'փթացնեն մեզմէ չատերուն մէջ ինքնածին եղած յատկութիւնները, և արդէն սովորական միտքերը գետնաքարչ ըլլալու ստիպման կ'ստորնացնեն, գեղեցիկ և մանաւանդ հրապուրիչ չէ՞ կէս օրէ մը վերջ ինքզինքդ գտնել զարգացած և համակրելի կանանց ընկերութեան մը մէջ, գեղազարդուած օրիորդներու երամով մը։

Ահա սոյն գեղեցիկ նորութիւնն առաջին անգամ կ'մտցնէ Գառըգիւղի ստանին չրջանակներու մէջ սիրուած ու ծանօթ տիկին մը. դժուար չպիտի ըլլայ անչուչտ նկարագրել թէ ի՞նչ էր այդ մտքէնեն իր ամբողջ պարզութեան ու սիրունութեանը մէջ, քանի որ մեր կիներուն մէջ, գեղեցիկն ու ազնուութիւնն ըմբռնող միտքեր չեն պակսիր։ Երեւակայեցէք տիկիններ, արդէն հեղինակութիւններ իրենց կեանքի փորձառութեան մէջ, տիկիններ օտար երկիրներ ապրած ու այցելած և արդիւնաւոր ուսումնասիրութիւններ բերած իրենց հետ, զուարթ ու հաճելի խօսակցութեամբ մը բխած գաղափարներէ, որք երիտասարդ միտքերէ աւելի նորոգելու հանգամանքն ունին միչտ, անդին ուրիչ մայրեր իրենց օրինակելի կեանքով սիրուած ու յարգուած, աւելի երիտասարդ տիկիններ իրենցմէ անկեղծ բոլոր կատարելութիւններով օժտուած։ Օրիորդներն ամենքն ալ իրենց կարգին զարգացած, գրականութեան, երաժչտութեան ու գեղարուեստի հետամուտ օրիորդներ, որոցմէ կրած տպաւորութիւնդ այն է թէ ամենքն ալ իրենց ժամանակը կարելի եղածին աւելի օգտակար ընելու են աչխատած, և այս պատուական ընկերութեան մէջ փոխադրուած գտնել ինքզինքդ գոնէ քանի մը ժամուան համար, անչուչտ գեղեցիկ բախտ մը կրնայ նկատուիլ։

Խօսակցութիւնները չատ ոգևորիչ են ու կ'դառնան դաստիարակութեան չուրջ, ինչպէս ըսի, տիկիններուն մեծամասնութիւնը, չափահաս ու զարգացած զաւակներու տէր մայրեր, կը խօսին օգտակար դասեր տալու աստիճան դեռահաս տիկիններու. և այդ խօսակցութիւնները պահ մը կ'ընդմէջուին մանտոլինի դաչնակի վրայ նուագած դրէչէրով։ Տպաւորութիւնն այնչափ անուչ էր որ չատ դժուար չէր ինքզինքդ փոխադրուած զգալ ծովեզերեայ տան մը մէջ, լուսնկայի պարզ գիչերներէն մէկն' ուր ծովուն անուչ մրմունջն հեռուէն ժայռերուն կ'քախի, և նաւակն' որուն մէջ սիրահար հոգի մը կ'երգէ լեցուն բանաստեղծութիւնով, զգայնիկ աղջկան մը համար երգուած երգ մը, և աղջիկը ծովեզերեայ պատուհանէն քաղցրիկ հատուած մը կ'դնէ իր սիրոյն և ակնարկներուն մէջ...։

Եւ պարզարոլին կ'յաջորդէ ջութակը, Եբ...-ը, ընկերակցութեամբ դաչնակի, և ջութակահար դեռատի և գեղանի աղջիկն համակ զգացումներով կազմուած քնքուչ էակ մը, կեցած սրահին մէջ տեղ, զգայնութիւն մը որ ելեկտրիկի տպաւորութիւնը կը թողու վրադ։ Ինքը ջութակէն ելեկտրականցած և այդ հոսանքը տարածելով վայրկենապէս ունկնդիրներուն վրայ' կ'նուագէ, և մատներն' որ ալչեն կ'բռնեն, ու թեւն որ կ'չարժի բանաստեղծութիւնն է համայն. երազանքն է որ կ'առնի կ'վերացնէ զքեզ երկնից բնագաւառներէն անդին տեղ մը, ուր ճերմակ հոգիներ, ճերմակ երազներու հետ գիրկընդխառն, չլարչէ աւելի նուրբ ու թափանցիկ ամպերու վրայ վերամբարձած' կ'փոխադրեն զքեզ կոյս բաներու մէջ. բայց, ո՜հ, այդ փոխադրանքը, բայց ի՞նչ անուչ է այդ վերելքն աչխարհի գծծութիւններէն, ինչ սիրելի է այդ տպաւորութիւնը զոր դեռատի ջութակահար օրիորդ մը միայն կրնայ ձգել հոգւոյդ մէջ։ Բայց երաժչտութիւնը չէ թէ կը սիրես, այլ կ'պաչտես, երբ մանաւանդ երիտասարդ աղջիկ մ'է որ կ'հարկադրէ, կ'բռնադատէ ամէնէն դրական մարդը' ամէնէն ժայռէ սիրտը վայրկեան մը փափկանալ, վայրկեա՛ն մը բանաստեղծութեամբ օրօրուիլ։

Եւ յետոյ Գառըգիւղ տակաւ իր գանձերը կը բերէ փայլեցնել այդ երաժչտական ու գրական ընկերութեան մէջ. հուրիի պէս նուրբ օրիորդ մը որ արուեստին ամէն դժուարութիւններով օժտուած կտոր մը կը նուագէ դաչնակի վրայ և հիանալի յաջողութեամբ մը կ'պսակուի։

Ընկերութիւնը «գրական» կոչելը քիչ մը վեր, որովհետև երաժչտութեան ու խօսակցութեան ընդմիջուած միջոցին էր որ ինքնատիպ գրական հատուածիկներ կարդացուեցան ու պզտիկ փափուկ նորավէպեր, ամենքն ալ յուզիչ ու սիրուն։ Զըսի՞ թէ Գառըգիւղ իր գանձերը ցոյց դրած էր մասամբ այն զուտ կանացի ընկերութեան մէջ։ Եւ վերջապէս ի լրացումն ամէն անակնկալի, տանտիրուհին հոգածութիւնը ցոյց տըւած էր հրաւիրելու նաև ծանօթ օրիորդ մը, որ երգած սիրերգներով բոլորովին նուագահանդէսի մը տպաւորութիւնը ձգեց մեր վրայ։

Եւ այն ցերեկոյթն Այտայի աղօթքովը էր որ վերջացաւ, նուագուած տանտիրուհւոյն կողմէն ընկերակցութեամբ ջութակին, երբ վերջալուսի չողերը կը մարէին ու սենեկին մէջ արդէն կէս մթութիւն մը կը տիրէր։ Օրուան տարտամ ու դիւրազդեցիկ այդ ժամուն լսա՞ծ էք Այտայի աղօթքը, վչտերու մէջ թրջուած և սիրտը երկնից հետ հաղորդակցութեան դնելու փափաքող այդ աղօթքը երաժիչտի մատներուն ներքև. բայց սիրտը բուրվառի կ'փոխէ այն, և հոգին խունկն է որ կը ծխայ անոր մէջ, ա՜խ, հրապոյրն անհուն է, ու կ'երեւակայէք ամբողջ բարեպաչտ կիներու համախմբում մը որ կ'ունկնդրէ Այտայի աղօթքին։ Եկեղեցւոյ մէջ սիրոյն այնչափ բարեպաչտ չըլլար մարդուն, կարծես. ծունր կ'դնեն կանացի հոգիներն այդ վեհափառ աղօթքին առջև, կը փախնան նչելու, աւելորդ չչուկ մը չհանելու համար սենեակին մէջ. բաղձանքներն ու իղձերն են որ մուխէ ամպի մը պէս վեր կ'բարձրանան սրահին առաստաղներէն, և հոգիդ նեղ կ'գտնայ սահմանը, որուն մէջ սահմանուած է պարփակուիլ։

Գ. ԶԱՐՈՒՀԻ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

ԻՆՉ Կ'ԱՆՑՆԻ Կ'ԴԱՌՆԱՅ

Ունպէրդօ Թագաւորին մահուան հետեւեալ օրը մեր գրած յօդուածին մէջ ըսեր էինք թէ' երիտասարդ Վիքթոր Էմմանուէլ Թագաւորին օրով' Ֆրանսայի հետ Իտալիոյ' յարաբերութիւնք պիտի բարւոքին, Մ. Քրիսբիի քաղաքականութեան վարկը պիտի կոտրի, և Երրեակ Ջինակցութիւնը պիտի տկարանայ, գէ՛թ Իտալիոյ մասին։

Այս խորհրդածութիւն կէտ առ կէտ ստուգուած կրնայ համարուիլ այսօր։

Իտալիա չրաժարեցաւ Երրեակ Ջինակցութենէն, բայց առաջուան չափ եռանդուն մէկ անդամը չէ անոր։ Ֆրանսայի հետ քէնով չէ, Ռուսիոյ հետ աւելի աղէկ է, և ի լրումն յաղաչըրման, գաղթային արտաքին խնդիրներուն վրայ Ֆրանսայի հետ այս օրերս ունեցած համաձայնութիւնովը, վճռական քայլ մը առաւ' Ֆրանքառուս Ջինակցութեան մէջ մտնելու, կամ այն Ջինակցութեան հետ սիրով ապրելու ճամբուն մէջ։

Իտալիան Երրեակ Ջինակցութենէն պահեցնող գլխաւոր դէպքն եղած էր' զինուորական և ծովային ծախքերուն աւելնալն' առանց համապատասխան օգուտի։ Տնտեսական անձկութեան չրջանի մը մէջ Իտալիոյ իր երկու զինակիցներէն' Աւստրիայէն ու Գերմանիայէն' բնաւ օգնութիւն չգտնելէն զատ, զինուորական ծախքերուն աւելնալը չատ ծանր եկած էր իրեն։ Հապէչստանի և Ջինաստանի մէջ Իտալեան քաղաքականութեան յաջորդաբար ի գերեւ ելնելն ալ, այս կամ այն կերպով, վերագրուեցաւ Երրեակ Ջինակցութեան.— Այս անյաջողութեանց փոխարէն, Ֆրանսայի հետ համաձայնութիւն մը տնտեսական մեծ օգուտ ունի որ Իտալեան ապրանքները Ֆրանսական հրապարակներուն վրայ քչելու յոյսը կուտայ, Իտալեան արժէթղթոց գինը կ'բարձրացնէ, Բարիզի սեղանաւորական աչխարհը կ'բարեկամացնէ Իտալիոյ հետ, և կ'բառնայ Ֆրանսայի հետ գաղթային քաղաքական մտահոգութիւններն ու դժուարութիւնները, որք ծանրապէս կ'ճնչէին Իտալեան վարկին, ապագային ու Ըլմտացոյցին վրայ։

Իտալիան Երրեակ Ջինակցութենէն տակաւ հեռացնող պատճառ մ'ալ եղաւ Ֆրանսայի ուղղամիտ քաղաքականութիւնը, Լատին ազգերու հետ մանաւանդ։ Պիզմարք վախցուցած էր զՔրիսբի' անհաչտ թչնամի երեւցնելով Ֆրանսան։ Փորձը ցուցուց որ Ֆրանսա ոխ կալած չունէր Իտալիոյ դէմ։ Գերմանիոյ հետ միչտ թչնամի, Անգլիոյ հետ ալ երբեք տաքցած չըլլալով, Ֆրանսա, մեծ պարտութենէն ի վեր, ջանադիր եղաւ երկու Լատին դրացիները, Իտալիան և Սպանիան, սիրաչահելու։ Ամերիկայի և Սպանիոյ Պատերազմին մէջ, Միացեալ Նահանգները վչտացնելու աստիճան թեր եղաւ Սպանիոյ, մինչ այն Լատին եղբայրակցութեան ոգիէն թելադրուած, որ Ֆրանսացիները մղած էր բազում միլիոններ Սպանիոյ փոխ տալու, և Սպանիոյ Արտաքին Պարտքին մէկ մեծ մասին տէր ըլլալու։ Իտալիոյ քաղաքական մեծութիւնը Ֆրանսայի համար վնասաբեր և խոտելի երեւցնող Թիէրի քաղաքականութենէն չատոնց հրաժարած են Ֆրանսայի Հան-

ՁԵՆՈԲԻԱ

ՏԻԿԻՆ ՀԱՆՐԻ ԿՐԷՎԻԼ (35)

ԳՐԱԿԱՆ ԹԵՐԹՕՆ "ԲԻՒԶԱՆԴԻՈՆ,,Ի

ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԷՏՆԵՐՈՒ, ԵՐԱԺԻՇՏՆԵՐՈՒ, ԴՊԻՐՆԵՐՈՒ ԿԵԱՆՔԷ ԱՌՆՈՒԱԾ

ԺԳ.

Եւ արդարեւ ազատ չէր Դարակօն ո՛չ առաջ ոչ ետքը։ Ազատ չէր երբեք այն առաջին օրէն ի վեր ուր կախարդուհին իր տունէն ներս մտած էր։ Խոհեմութի՞ւն էր միթէ այս անծանօթ օտարուհին այսպէս ներս առնել, և իրեւ ընտանիքին մէկ անդամն ընդունիլ։ Բախտին մէկ հարուածն էր ասի, և ամէն մարդ գիտէ թէ այդ հարուածներուն դէմ բան մը չըլլար։ Մեղմով եղաւ անդուլութեն, յուսալով որ Տիկին Բլօտիա խորին քունով մը կ'քնանար և պիտի չլսէր։ Իրենց սենեկին դուռը քացաւ։ Ընտանի համն երեսին զարկաւ անախորժ կերպով։ Եւ սակայն եղկ ու թեթև բոյրն էր մոխրաջուրի և հիրիկի (մաքի ջուրը) որ դարաններէն կուգար։ Դարակօն այն ատեն նչմարեց որ ա՛լ չէր սիրեր իր տունը։ Տիկին Բլօտիա չէր քնանար։ Երբ ցայգականթեղին լոյսովն անոր ներս մտնելը տեսաւ, գլուխն արմուկին կրթնցուց և ցած ձայնով ըսաւ.— Բարև, սիրելի՛ս։ Դարակօն նայեցաւ Բլօտիայի երեսը, խարտեաչ մազերու վէտվէտումներովը չրջապատուած։ Անոր սիրուն աչքերը զինքը կը քննէին անձկալից գորովանքով մը։ — Յոգնա՞ծ էք, ըսաւ Տիկին Բլօտիա այն մեղմ ձայնով զոր կ'գործածենք գիչեր ատեն ննջասենեակներու մէջ, միւս քնացողները չարթնցնելու համար։ Շուտո՛վ պառկէ, խե՛ղճ մօզէս։ Քնանալու չատ պէտք ունիս անչուչտ։

—Այո՛, պատասխանեց Դարակօն կարճօրէն, տենդային աճապարանքով մը հոս հոն նետելով զգեստները։ Պառկելուն պէս, Բլօտիա ըսաւ անոր յանդիմանական անուչ ձայնով.—Բարև չըսիր ինծի և չողջագուրեցիր զիս։ Կ'երեւայ թէ չատ յոգնած ըլլալու ես։ Հիւա՞նդ ես։ Ո՛չ։ Միայն յոգնա՞ծ։ Լաւ։ Գիչեր բարի, սիրելի՛ս։

Քիչ մը վեր ելնելով, Բլօտիա ամուսնին վրայ ծռեցաւ եւ անոր հրատոչոր քունքին վրայ դրաւ ա՛յնքան գորովալից, գրեթէ մայրական համբոյր մը։ Յետոյ գլուխը բարձին վրայ դրաւ։ Դարակօն, քնանալ ձեւացնելով, սպասեց որ Բլօտիայի կանոնաւոր չնչառութիւնը վերահաստատուի։ Երբ վստահ եղաւ որ անիկա կ'քնանար, աչքերը բացաւ ու տարտամօրէն լուսաւորուած սենեակը դիտեց։ Հո՛ն էր որ 25 տարիէ ի վեր պահած էր իր աղուոր զաւակներուն մօրը, իր ամենօրեայ բարեկամուհին, իր բովանդակ մտածումներուն հաղորդակից ընկերուհիին քով,—հոգին ու կեանքն այս տան, ուր ծնունդ առած էին Դպրապետին ամենէն գեղեցիկ գործերը։ Իրենց կեանքն ո՛չ միայն միացած, այլ իրարու մէջ ձուլուած էր։ Նայեցաւ նիրհող ամուսնին երեսն եւ կիզիչ արցունքներ, ամօթի որքան վչտի արցունքներ հոսեցան Փօզէի աչքերն ի վար, վասն զի ահարեկ հոգիին խորը պղպջալով նչմարած էր թէ... այլ եւս չէր սիրեր իր կինը։

ԺԴ.

Փօզէ չատ ուչ քնացած էր, Հոկտեմբերի արչալոյսի մը առաջին նչոյլներուն, որք թանձր մչուչով մը խաւարած էին։ Երբ արթնցաւ, Բլօտիա իր զաւկներուն քով իջած էր չատոնց։ Պզտիկները դպրոց ղրկուած էին։ Ելիզա մօրը տնական գործերուն կ'օգնէր, և Իւրպէն, մտահոգ, սենեակէ սենեակ կը թափառէր, հօրը զարթնումին սպասելով։ Միտքը դրած էր այն օր անպատճառ հասկնալ իր ճակատագիրը, և վերջին պահուն գրեթէ անկարելի կ'երեւար իրեն ահաւոր հարցումն ընել։ Երկու երեք անգամ վարանեցաւ։ Արդեօք նախ մօ՞րը դիմելու էր,—իր գորովալի մօրը, որ իր անդրանիկին համար միչտ կողմնակցական եղած էր քիչ մը։ Սակայն չէր համարձակեր, աղէկ գիտնալով որ Տիկին Բլօտիա ամուսնոյն կամքին հպատակելու համար միայն իբր հարս պիտի ընդունէր Զօպին։ Իւրպէն լաւ չէր ճանչնար մարդկային սիրտը. բայց գուչակած էր երկու կիներուն միջև գտնուած ցեղի, սովորութեան ու նկարագրի հակակրութիւնը, և իր միամտութեան մէջ չնորհակալ կ'ըլլար իր սիրականին որ ակներև կերպով ուզած էր չահիլ ընտանիքի մօր չնորհները։ Ժամերը կ'սահէին, իրենց մէն մի վայրկենին մէջ աւելցնելով սպասումի ու անձկութեան կչիռը, որ կ'ծանրանար խեղճ տղուն վրայ։ Անգամ մը, ջլատուած և գրեթէ ինքնիրմէ դուրս ելած, Ելիզան կեցուց չրջազգեստին մէկ ծալքէն բռնելով։ Իւրպէն չէր կրնար այլ եւս լռութիւն պահել։ Անհրաժեչտ կ'դառնար ամենասիրեցեալ աղջկան գէթ անունն արտասանել։—Ելիզա՛, կ'կարծե՞ս որ Զօպին...։

Կեցաւ, քրոջը մարմարէ դէմքին արտայայտութեան ի տես, և բռնէ չըրջազգեստէ ձգեց։ Ելիզա հեռացաւ, կարասիի մը վրայ դրաւ ձեռքը բռնած առարկան և եղբօրը քով եկաւ։—Իւրպէ՛ն, կ'կարծե՞ս որ, ըսաւ, Լէօբոլտ Վերպում ինքնիրմէն ունեցած ըլլայ Բարիզ երթալու գաղափարը։

Երիտասարդը, չփոթած, պահ մը խորհեցաւ գտնելու համար այս մտածումը, որ ա՛յնքան հեռու էր իրմէ այս պահուս։—Ո՛չ, ըսաւ պարզապէս և բարեխառնբար, մայրը, այդ ունայնամիտ կինն էր որ ստիպեց իր տղան Բարիզ երթալ։

Ելիզա նչան մ'ըրաւ գլխով և հեռացաւ գնաց, եղբայրը զարմանքի մէջ ձգելով այն նուազ համակրութեան համար զոր ցոյց կուտար իրեն։ Դուռը բացուեցաւ և Դարակօն երեւցաւ, տարօրինապէս աւրուած և աչքերը տենդէ փայլփլուն։ Առջի օրէն ի վեր բերանը բան մը դրած չըլլալով, բաց ի կայսարանի հանրաօգտակ ըրած նախաճաչն և Զօպիի հրամցուցած կարագախառն հացը, նո՛յնքան տկար էր մարմնով' որքան մտքով խռովեալ։ Տիկին Բլօտիա իսկոյն ճաչ բերաւ անոր, և տարաբախտ մարդը նչմարեց որ յառեգոյն անձկութիւններու մէջ իսկ մարդ բոլորովին չի կորսնցներ եթէ ոչ ախորժակը, գէթ սիրտը չմարեցնելու համար բան մ'ուտելու պէտքը։ Ճաչեց լուռ ու մունջ, և մէկը չհամարձակեցաւ հետը խօսիլ, մինչև որ անձեռոցը սեղանին վրայ դրաւ։ Ելիզա գաւաթ մը խահուէ բերաւ, որուն հոտը միայն կազդուրիչ էր։ Բլօտիա մօտեցաւ, ամուսնին ոյժ առնելը տեսնելով։— Խե՜ղճ ամուսինս, երէկ չատ յոգնած ես, ըսաւ, վասն զի, որքան կ'յիչեմ, երբեք այսքան խռով տեսած չէի քեզ։

Բլօտիա իր աղուոր կարեկիր ձեռքը դրաւ չէկ ու գանգուր մազերուն վրայ մօզէի, որ սարսռաց։ Տանտիկինը ծռեցաւ անոր գլխին վրայ և քիչ մը անձկութեամբ քննեց զայն։—Ինչո՞ւ չատ ճերմակեր են մազերդ, ըսաւ տխրունակ։ Ա՛յնքան չուտ որ ժամանակ չեմ ունեցեր նչմարելու։

(Շար.)   Թարգմ. Ժ. ՇԻՐԱԿԱՑԻ

բաղետականները, որք, քառորդ դարէ ի վեր, իրենց երկրին քաղաքական չափը, ապագան ու ապահովութիւնը փնտռած են տարբեր կարգադրութիւններու մէջ, քան հակիտալեան արարքներու մէջ։ Եթէ Ալճերիոյ և Մարոքի սահմանաց գործեր երբեմն նեղացուցած էին Իտալիան, Ֆրանսա հետամուտ եղաւ անցեալը մոռցնել տալու Իտալիոյ։ Այս քաղաքականութեան պտուղը կ'վայելէ այսօր Ֆրանսա։ Իտալիա ալ, արդէն Անգլիոյ հետ սերտ բարեկամ, և անգիր դաշնակցութեամբ կապուած, այս անգամ Ֆրանսայի հետ համաձայնած, քաղաքական դիրքի լաւագոյն ապահովութիւնը գտած կ'համարի։ Այսուհետեւ Գերմանիոյ և Աւստրիոյ անկ է որ թէ՛ Անգլիոյ և թէ Ֆրանսայի կողմէ այսքան սիրաշահուած Տէրութիւն մը իրենց զինակցութեան մէջ պահելու հոգ տանին։

Երրեակ Զինակցութեան համար աւելի՛ դժբախտ պարագաներ պակաս չեն այս պահուս։—Ոչինչ խնդրոյ մը համար Բրուսիոյ դպրոցական պաշտօնէութիւնք Բոզէնի Լեհերուն խնդիրն յարուցին, որ Պիզմարք իշխանի օրերէն ի վեր, քնացած կ'մնար։ Կալիցիոյ Լեհերը բորբոքեցան, և Չեհերուն վրայ, որք դժգոհ են Երրեակ Զինակցութենէն, աւելցան Լեհերը։ Աւստրիոյ մէջ, Լեհերը ժամանակից են կառավարութեան. գեր, պաշտօն, դիրք ունին Վիեննայի մէջ, և իրենց երկրին մէջ, իբրեւ կառավարող տարր։ Իրենց ձայնը լսելի և յարգելի ընել տալու միջոցները չէին պակսեր իրենց, և կարեւորն ի գործ դրին փութով։ Գերմանիա սոյն Լեհական ցոյցէն վշտացաւ, ինչպէս Աւստրիոյ Կաթոլիկ կառավարող դասը վշտացած էր Աւստրիոյ Լութերական շարժումին Գերմանիոյ կողմէ տրուած բարոյական մղումէն։ Վերջապէս, Հարաւային Աւստրիոյ(Թիրոլի)Իտալացիներուն խնդիրն ալ ցայսօր քար գայթակղութեան է Աւստրիոյ և Իտալիոյ միջև։

Բոլոր այս դէպքեր ու միջադէպեր, մէկիկ մէկիկ առնուելով, կրնան մէյմէկ կերպ բացատրուիլ, և անկարեւոր թուիլ։ Բայց անոնց հաւաքական ազդեցութիւնն անվրիպելի, անխուսափելի է։ Նոր դաշնակցութիւններ, Նոր կարգադրութիւններ, կրնան այս ժամանակի խնդիրներուն ընդհանուր հաշուեյարդարութիւնն ըլլալ օր մը։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՔ

ԼԵՀԵՐՆ Ի ԲՐՈՒՍԻԱ.— Հազարէ աւելի Լեհ կիներ գումարուելով ի Լէմպէրկ, որոշեցին այլ եւս առեւտուր չընել գերմանական տուներու հետ, Լեհ տղայքը գերմանական դպրոցներ չղրկել, գերմանացի վարժուհիներ չբռնել անոնց համար, Կալիցիոյ մէջ չբաժանորդագրուիլ բնաւ գերմաներէն թերթերու և ձեռքէ ալ չգնել զանոնք, մանաւանդ զաւեշտաթերթերն ու նորաձեւութեան թերթերը, ցաւակցութիւն հեռագրել Կնեզէնի մէջ դատապարտեալ Լեհերուն ընտանեաց, և Եւրոպայի և Ամերիկայի կիներուն ուշադրութիւնն հրաւիրել Բրուսիոյ Լեհ տղայոց տխուր վիճակին վրայ։

ԻՏԱԼԻՈՅ ո՛րքան արտաքին աշխարհավարութիւնը, նոյնքան ալ ներքին գործերն այս պահուս ընդհանուր ուշադրութեան առարկայ դարձած են։ Նաբոլիի քաղաքային վարչութեան օձախին անկումը, և Ֆրանսայի հետ առեւտրական և գաղթային մերձեցումը ո՛րքան ուրախաւիթ պարագաներ են Իտալացիներուն համար, գործաւորական կուսակցութեան խափանարար ընթացքն Երեսփ. Ժողովին մէջ՝ մտահոգութիւն կ'պատճառէ Իտալեան Դահլճին, որուն ոյժն հաստատուած է բոլոր կուսակցութեանց կարելի եղածին չափ պաշարիւն և համերաշխ վարմունքին վրայ։ Երեսփոխան Մ. Ֆէրրիի Ժողովէն առժամանակեայ կերպով արտաքսուելուն պատճառն այն էր որ կ'առաջարկէր կարգ մը մասնաւոր օրինաւոր ծախքերը զեղչել, որպէս զի միացածով շինուէին Ապուլիոյ ջրուղիները։ Իրաւ է որ Իտալիոյ կարգ մը վարչական վարկերը շատ են, բայց ամէն պարագայի մէջ առնչութիւն չկայ նոյն վարկերուն և Ապուլիոյ ջրուղիներուն միջեւ։ Ֆէրրիի նպատակն այն է պարզապէս որ Երեսփ. Ժողովին գործաւորական տարրերը գրգռէ, այնպէս ցոյց տալով թէ նոյն վարկերուն պատճառաւ են որ հարաւային Իտալիոյ շահերը կ'անտեսուին։

ՌՈՒՄԷՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ՊԱՆՔԱՆ Ցունուարի կտրօնին վճարման հարկ եղած գումարներն յանձնեց Բարիզի, Պերլինի և Ֆրանքֆորդի պանքաներուն։ Ինք ալ արդէն սկսաւ վճարել այդ կտրօնը։

ՓԻԼԻՊՊԻԵԱՆՔ.—Ամերիկացի բարձրաստիճան սպայ մը անձնական նամակի մը մէջ կ'գրէ թէ Ֆիլիբինեաններուն կողմէ ընդհանուր ապստամբութենէ մը կ'վախցուի։

—Ամերիկացիք խիստ միջոցներ ձեռք կ'առնեն պատահական ապստամբութիւնը զսպելու համար։ Մանիլայի բնիկներուն մէջ ընդհանուր դժգոհութիւն կ'տիրէ։ Զօրավար Չաֆի միշտ զօրահանդէսներ կ'կազմակերպէ փողոցներուն մէջ Ամերիկացւոց ոյժը ցուցնելու համար, որովհետեւ նոյն իսկ կը վախցուի որ բնիկները գերագոյն ճիգ մ'ընեն բոլոր Ամերիկացիները ջարդելու։ Կարգադրութիւններ կ'ըլլան փութոյ պնդութեամբ հանրային շէնքերու մէջ համախմբելու բոլոր ամերիկացի կիներն ու տղայքը։

ԱՆՑԱԳԻՐ ՀԱՐԱՒԱՅԻՆ ԱՓՐԻԿԷԻ ՀԱՄԱՐ.—Մր. Չէմպրլէն հեռագրեց Աւստրալիոյ Հասարակապետութեան կառավարութեան, որպէսզի հարաւային Աֆրիկէ երթալ փափաքողներուն համար կեդրոնական անցագրատուն մը հաստատուի, և հոգ տարուի որ վտանգաւոր և կասկածելի մարդոց անցագիր չտրուի։

ԳԵՐՄԱՆԻԱ ԵՒ Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ.—Ուաշինկդընի գերման դեսպանը նախագահ Րուզվէլդի ինչ ինչ դիտողութիւններ ըրաւ Վենեզուէլայի հետ Գերմանիոյ ունեցած վէճին առթիւ։ Նախագահն յայտարարեց թէ Գերմանիա ամէն իրաւունք ունի ոյժ տալու իր գերման հպատակներուն առնելիքներուն վճարման։ Միացեալ Նահանգները պիտի չմիջամտեն։ Ծովային գործոց նախարար Մր. Լանկ կ'հերքէ այն զրոյց թէ վերջերս ամերիկեան մարտանաւերուն շարժման համար տուած իր հրաման առնչութիւն ունի Վենեզուէլայի դէմ Գերմանիոյ ընելիք նաւային ցոյցին հետ։

ՌՈՒՄԱՆԻԱ ԵՒ ՌՈՒՍԻԱ.—Բեդերսպուրկի ռումէն դեսպան Մ. Սօլէսքօ ունկնդրութեան ընդունուեցաւ Զարէն, որուն յանձնեց Կարոլ Թագաւորին մէկ ինքնագիր նամակը։

ԳՈՐԾԵՐՆ Ի ՊՈՒԼԿԱՐԻԱ.—Մ. Քարավէլով իր գրաւոր հրաժարականին մէջ, զոր Գչ. յանձնեց Ֆէրտինանտ իշխանին, կ'ըսէ թէ Պանք տը Բարի է տէ Բէյ—Պա պայմանագրութիւնն ետ առած ըլլալով, Պուլկար կառավարութիւնն ինքզինք անկարող կ'զգայ երկիրը վարել առանց դրամի։ Իշխանին հետ իր ունեցած տեսակցութեան միջոցին, Մ. Քարավէլով խորհուրդ տուաւ Ն. Արք. Բարձրութեան խորհրդակցիլ Սոպրանիէի կուսակցութեանց պետերուն հետ։

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ ՍԱՀՄԱՆԱԳԼԽԻՆ ՎՐԱՅ.—Ցորչափ Անգլիա իր բազուկներուն վրայ ունի հարաւ—աֆրիկեան անվերջանալի պատերազմը, յայտնի է թէ խոյս պիտի տայ ամէն նոր խառնաշփոթութենէ։ Ներքին պաշտպանութեան համար զօրքերէ զուրկ, պօէր Հանրապետութիւնները գրաւելու համար ծանրածանր տուրքերով բեռնաւորուած, չի կրնար առանց սարսափի տեսնել ո և է միջազգային խնդիր՝ որ կրնայ ծագիլ։ Ուստի մխիթարական է իրեն համար որ չինական տագնապէն դուրս, եւրոպական դիւանագիտութեան հորիզոնն համեմատաբար պայծառ և անամպ մնացած է։ Բայց իր Պետութեան մէջ ունի հիմակ ալ բաւական ծանր խնդիր մը, այն է՝ Հնդկաստանի հիւսիս—արեւմտեան սահմանագլխին խնդիրը։ Այդ ընդարձակ տիրապետութիւնը կառավարող փոխարքան, Լորտ Քըրզըն, բարեբախտաբար ի դերեւ չէ հանած իր բարեկամներուն յոյսերը, իր բարձր իմաստութեամբ, անդուլ գործունէութեամբ և յամառ աշխատասէր կամքովը։ Պարտաւորուեցաւ կռուիլ ահագին սովի մը դէմ, և եթէ դժբախտաբար տառապանքները մեծ եղան և զոհերն յոյժ բազմաթիւ, սակայն և այնպէս պէտք է գովեստ կարդալ անգլեհնդիկ պաշտօնատարներուն լուսամիտ եռանդին, անխոնջ անձնուիրութեան, Փոխարքայէն սկսեալ մինչև սովելոց պատսպարաններուն ամէնէն համեստ աշխատաւորը։ Ուրիշ շատ մը կէտերու վրայ, իր երկրին և իր հօտին ճշմարիտ ծառայութիւններ մատոյց Լորտ Քըրզըն, որ Ասիան շատ լաւ կը ճանչնայ, ուր ճամբորդած է իբրեւ պարզ անհատ, որ կ'հասկնայ և կը յարգէ արեւելեան ցեղերուն սեփական ոգին, և որ Հնդկաստանի բնակչաց ազգային նկարագրին անհամաձայն բարքեր և սկզբունքներ պարտաւորիչ չըներ։ Հնդկաստանի հիւսիսային լեռնոտ գաւառներուն մէջ 1897ի մեծ պատերազմէն ի վեր (Չիդրալի արշաւանքը) սահմանագլխին վրայ խաղաղութիւն կ'տիրէր, որքան որ խաղաղութիւն կարելի է յուսալ պատերազմասէր և աւարառու ցեղերու մէջ։ Այն մասերու սահմանակից երկիրներուն մէջ կան խռովարար և կռուասէր ցեղեր, Բաթհանները, որք ահաւելի գամփռներու նմանցուած են, որոց սուր ժանիքները շատ դիւրաւ կ'մխուին թշնամիի մսին մէջ, և իշխանութեան չեն հպատակիր դիւրաւ։ Հնդկաստանի կառավարութիւնը մերթ ընդ մերթ կ'պարտաւորուի խիստ միջոցներ ձեռք առնել այդ սահմանածայրին վրայ, ուր դէպքեր անպակաս են միշտ։ Լորտ Քըրզըն երբ երեսփոխան և արտաքին գործոց նախարարի խորհրդական էր դեռ, 1897 Փետր. 15ի ժողովին մէջ այսպէս կ'խօսէր այդ դէպքերուն վրայ.—«Երբ արիւնռուշտ դէպքեր գործուեցան, կարելի եղածին չափ շուտ արշաւախումբ մը կազմակերպուեցաւ, սահմանագլխին միւս կողմը քանի մը գիւղեր և քաղաքներ այրելու և հունձքերը փճացնելու համար։ Սակայն այսպիսի արշաւախումբեր իրենց անցած տեղերը թշուառութիւն միայն կ'ձգեն, և երբ կ'քաշուին, իրենց ետեւը կ'թողուն վրէժխնդրութեան բոցը։» Լորտ Քըրզըն կ'աւելցնէր.—«Շատ պարագաներու մէջ այսպիսի քաղաքականութիւն մը չի յաջողիր։» Բայց այսօր Լորտ Քըրզըն ճիշտ այդ քաղաքականութեան հետեւեցաւ Մահսուտ ցեղին դէմ, որ Ուազիրիստան կ'բնակի, աֆղանեան սահմանագլխին վրայ, Քեապուլի հարաւային կողմը, Քանտահարի արեւելեան կողմը։ Երկար ատենէ ի վեր վէճ կար հնդիկ վարչութեան և այս ցեղին միջև։ Այս վայրենի լեռնցիներն հնազանդութեան բերելու համար, անգլեհնդիկ իշխանութիւնք երկար ժամանակ պաշարեցին զանոնք իրենց գիւղերուն և հովիտներուն մէջ։ Բայց իսկոյն այս մէթոտ մէկ կողմ թողուեցաւ, և գիւղերն այրելու և հունձքերը փճացնելու մէթոտը նախամեծար համարեցին Անգլիացիք։ Քանի մը գունդեր ուղղակի Ուազիրիստան կ'արշաւեն, զամէն ինչ ի հուր և ի սուր մատնելով, բայց յայտնի չէ դեռ թէ այս նորատեսակ արշաւանքին վախճանն ո՛ւր պիտի յանգի։ 1897—98ի դէպքը շատ սուղի նստաւ Անգլիացւոց, որք ԺԵ. և ԺԸ. դարերուն փորձառութիւնն ալ ունին իրենց երկրին՝ Անգլիոյ մէջ, երբ կռիւը կ'շարունակէին Սկովտիոյ Հայլանտէրներուն դէմ անոնց անմատչելի թուրներուն մէջ։ Հնդկաստանի սահմանագլխի քաղաքականութիւնը շարունակ կ'ծեծուի երկու մեծ դպրոցներու միջեւ, յանկոյսի և յայսկոյսի դպրոցները։ Ասոնցմէ վերջինը կ'ուզէ որ Անգլիա բուն Հնդկաստանէն դուրս չելնէ, ամրացնէ անոր սահմանները, անառիկ ընէ կիրճերն ու կապանները, պաշտպանէ գետային կամուրջներուն գլուխները. իսկ առաջինը (յանկոյսի պաշտպանք) կ'ուզէ որ սահմանագլխէն անդին անցնին Անգլիացիք, ուրիշներն ալ գրաւեն, բռնեն անոնց կիրճերուն ալ գլուխները։ Երկրորդ (յայսկոյսի) դըպրոցին գլուխը կ'գտնուէին երբեմն փոխարքայ Լորտ Լօրէնս, հնդկական Մեծ Ապստամբութեան աղէտքէն ողջ մնացողները, ընդհանուր Ներման ծրագրին հեղինակ իմաստունն և վեհոգին Լորտ Քաննինկ և Սըր Ռապերդ Սանտմէնի պէս մարդիկ։ Առաջին խումբ դպրոցին գլուխը կ'գտնուին զինուորականներ, Սըր Ճօրճ Հուայդ (Լէտիսմիթի մէջ պաշարուած զօրավարը), Լորտ Ռօպէրդս, և քաղաքագէտներ՝ ինչպէս Պիքոնսֆիլտ, և հայրենասէր վիպասաններ և երգիչներ, ինչպէս Ռըտեարտ Քիբլինկ։

ԱՇԽԱՏՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՔ ԱՒՍՏՐԱԼԻՈՅ ՄԷՋ.—Հակոտնէից գաղթավայրերը Եւրոպայի և Միացեալ Նահանգաց դաս մը տալ կ'ուզեն ի մասին ընկերային օրէնսդրութեան։ Արդէն Նոր Զելանտա հաստատած է պարտաւորիչ իրաւարարութեան դրութիւն մը, երբ անհամաձայնութիւն ծագի աշխատութեան և դրամագլխի միջև։ Վիքթորիա գաղթավայրն ալ թոշակի նուազագոյն չափը սահմանեց։ Աւստրալեան գաղթականութեանց երիցագոյն անդամն ալ, Հարաւային Նոր Կալլէս, իր կարգին այդ ճամբուն մէջ կ'մտնէ քուէարկելով օրէնք մը որ Նոր Զելանտայի և Վիքդորիայի յիշեալ երկու օրէնքներուն առաւելութիւններէն օգտուելով հանդերձ, աշխատութիւններէ դադարումներուն դէմ պարտաւորիչ իրաւարարութիւն մը կ'հաստատէ։ Իրաւարար Ատեանն իրաւունք ունի յայտարարելու թէ աշխատութեան համար իր դրած պայմանները, սովորութիւններն այսուհետեւ օրէնքի կարգ պիտի անցնին ճարտարարուեստի ո և է ճիւղի մէջ աշխատող մարդոց համար։ Այսպէս աշխատութեան օրէնսդիր իշխանութիւնը կ'փոխանցուի դատական իշխանութեան, յանձին իրաւարար ատեանին դատաւորներուն։ Նշանաւոր նորութիւն մ'է այս. դատաւորին վճիռը պարտաւորիչ է բոլոր գործաւորներուն և բադրոններուն համար, գործադիր իշխանութիւնը չէզոք կ'մնայ։ Բայց Նոր մեքենան քալեցնելու համար, զանազան ճկուն միջոցներ գտնուած են, զոր օրինակ, մէն մի ճարտարարուեստի համեմատ աշխատութեանց պայմանք առանձինն են։ Ատեանն իրաւասութիւն ունի նաեւ նուազագոյն թոշակ մը հաստատելու, որմէ վար արգիլուած է իջնել։ Էտուարտ Թագաւոր վաւերացուց իր հակոտնեայ գաղթականութեանց այս նոր օրէնքները, որոց համեմատ պիտի շարժին Աւստրալիոյ նորածին Հասարակապետութեան կորովի և առոյգ ընկերութիւնները՝ ճարտարարուեստից յառաջդիմութեան ի նպաստ։

ԿԱՄՊԷԴԴԱ ԵՒ ՊԻԶՄԱՐՔ.—Պերլինի Վեհաժողովին ատեն, Թայմզի Բարիզեան թղթակից Մր. Պլովից խօսակցութիւն մ'ունեցաւ Պիզմարքի հետ։ Մր. Պլովից պատմած է զայն հետզհետէ, երբ դէպքերը կ'յիշեցնէին մէն այս կամ այն նիւթերէն և անձնաւորութիւններէն որք նոյն խօսակցութեան առարկայ եղած էին։ Կամպէդդայի և Պիզմարքի տեսակցութեան ծրագիրը, զոր հրատարակեցինք Տքդ. Պուխի հրատարակած Պիզմարքի օրագրութիւններէն, առիթ եղաւ Մր. Պլովիցի այս մասին իր գիտցածներն հրատարակել։ Պիզմարքի աշխատակիցներէն մէկուն և Մր. Պլովիցի միջև խօսակցութեան նիւթ եղած էր Կամպէդդայի ի Պերլին այցելութեան և գերման վարչապետին հետ տեսակցութեան մը զրոյցը։ Պիզմարք իր այդ աշխատակցին բերնով ըսել տուաւ Մր. Պլովիցի.—«Ալզաս Լօռէնի խնդրոյն ակնարկութիւն պիտի չըլլայ բնաւ։ Այս խնդիրը դուրս ձգելով, կարելի է խօսիլ ուրիշ ամէն տեսակ նիւթերու վրայ։ Այս կէտն էական է, որպէս զի Պիզմարք կարենայ երդնուլ իր պատուոյն վրայ թէ ո՛չ մօտէն ոչ հեռուէն երբեք Ալզաս Լօռէնի վրայ խօսք բացուած չէ երկու պետական մարդոց միջե»։ Մր. Պլովից Բարիզ դառնալով, տեսաւ զԿամպէդդա և անոր հաղորդեց իրեն եղած յանձնարարութիւնը։ Առաջին բառերուն վրայ իսկ Կամպէդդա մատնանիշ ըրաւ այդպիսի պայմանի մը յարուցած արգելքը ծանօթ տեսակցութեան առջև։ Բայց թո՛ղ Մր. Պլովից ինք խօսի.—Կամպէդդա առ Պլովից.—«Բայց ի՛նչպէս կ'կարծէք որ այդ պատահական տեսակցութեան մէջ խօսք չբացուի այն մեծ խնդրոյն վրայ, որ մեր ամենօրեայ մտահոգութեան և մեր կուսակցութեանց տարակարծիք ըլլալուն գլխաւոր առարկան է։—Բայց այդ առաջին հանդիպումը կրնայ լոկ յառաջաբան մ'ըլլալ։ Որքան որ կըրցայ հասկնալ, պէտք է առաջին անգամ չխօսիլ կորուսեալ գաւառներուն վրայ, և ասիկա պահել սպագայ տեսակցութեանց, որպէս զի կարելի ըլլայ հերքել զանոնք որք ելնեն պատմեն թէ Ալզաս Լօռէնի խօսք բացուած է, և սուտ հանրային կարծիքը վրդովեն։—Ասիկա բացարձակապէս անկարելի է, ըսաւ ինձ Կամպէդդա շատ կտրուկ կերպով։ Ես չեմ կրնար գերման վարչապետին մօտենալ առանց Ալզաս—Լօռէնի խօսքը բանալու։ Եթէ այս մասին լռութիւն պահեմ, մեր ամբողջ խօսակցութիւնը պիտի խեղաթիւրուի, և Պիզմարք պիտի զգայ թէ իրեն առջև գտնուած մարդը մտքէն անցածը չըսեր և ըսածին վրայ չի խորհիր։—Է՛ ուրեմն, պատասխանեցի իսկոյն, փոխանակ Ալզաս—Լօռէնի վրայ խօսելու իրեն հետ, կրնաք խօսիլ անոր հետ թէ՛ Ալզասի և թէ Լօռէնի վրայ, և սահմանել խնդրոյն կարեւորութիւնը նուազեցնել՝ բաժնելով զայն։— Օ, պատասխանեց Կամպէդդա, չեմ կարծեր որ սուտ փոխուի խնդիրը։» Վայրկեան մը մտածեց լռիկ մնջիկ, յետոյ իր վերջնական որոշումը տուող մարդու մը պէս ոտք ելաւ և ձեռքն ինձ երկարելով,— «Պարտաւորութիւն եւ պատիւ պիտի համարիմ գերման վարչապետին մօտենալ և աշխատիլ անոր հետ լուծելու այն խնդիրը՝ որուն մէջ ամփոփուած են Եւրոպայի խաղաղութիւնն ու երջանկութիւնը. բայց ասոր համար պէտք է որ Պիզմարք և ես խնդիրն ուսումնասիրենք նպատակ ունենալով միայն մարդկային ազգին անդորրութիւնն և ոչ թէ անձնական յաջողութիւն մը։ Ուստի պէտք է որ անոր հետ խօսիմ Ալզաս—Լօռէնի վրայ, եւ ոչ թէ Ալզասի և Լօռէնի վրայ։» Երկրորդ օրը գացի տեսայ Բարիզի գերման դեսպան Հօհէնլօհէ իշխանը (յետոյ Վարչապետ), և անոր հաղորդեցի իմ տեսակցութեանս արդիւնքը։ Եւ ա՛լ այնուհետեւ Պիզմարքի և Կամպէդդայի միջեւ տեսակցութեան մը խնդիրը մէջտեղ չելաւ երբեք....»

ԱՊԱԳԱՅ ԱԶԱՏԱԿԱՆՔ ԱՆԳԼԻՈՅ.—Լորտ Ռօզպէրի Չէսդըֆիլտի Ազատական գումարման մէջ ըսաւ թէ իր նպատակն է քանի մը խրատներ տալ Ազատական կուսակցութեան։ Ազատական կուսակցութիւնն երկար և ցաւագին հիւանդութենէ մը անցնելէ վերջ, հազիւ սկսած է հիմա ապաքինութեան շրջանին մէջ մտնել։ Ազատուած է Իռլանտացւոց դաշնակցութենէն, որովհետեւ իռլանտացի երեսփոխանք թշնամիին կողմն անցան, բայց Ազատական կուսակցութիւնը կրնայ դարձեալ ձեռք ձգել իր ազատութիւնն և միութիւնը, և երկրին վստահութիւնը, ազգային քաղաքականութեան մէջ արդիւնաւոր ոյժ մ'ըլլալէ առաջ։ Ազատական կուսակցութիւնը պէտք է մաքրէ իր գրատախտակը, և ժամանակն անցած ծրագիրները մէկ կողմ ձգէ, որովհետեւ կան շատ ազատականներ որք կ'մոռնան թէ աշխարհ շարունակ յառաջ կ'երթայ, կ'քալէ։ Անոնք որ կ'փափաքին աշխարհի առաջնորդներն ըլլալ՝ պարտաւոր են աշխարհի հետ մէկտեղ քալել։ Իրենց քաղաքականութիւնը պէտք է պատշաճեցնեն այս տարուան և գալիք տարուան, և ոչ թէ 1886ին կամ 1892ին, այսինքն պէտք չէ հին սկզբունքներուն կառչած մնան։ Պէտք է դաւանիլ համեստ և պատուաւոր Ազատականութիւնը, բայց պէտք չէ աւելի արագ քալել քան որքան ժողովուրդին ստուար մասը պատրաստուած է քալելու։ Ազատականք պէտք չէ իրենք զիրենք բաժնեն, նոյն իսկ անուղղակի կերպով, Անգլիոյ երկրածաւալ քաղաքականութեան նոր զգացումէն։ Երկրածաւալական ոգին այսօրուան օրս այլ եւս նախայարձակ քաղաքականութեան կամ տիրապետութեան ոգին չէ, այլ սիրոյ և ընտանեկան զգացման, պարծանաց և յուսալից ապագայի մը զգացումն է անգլիական ժողովուրդին համար, և այն պետական մարդը, ո՛րչափ ալ մեծ ըլլայ, որ ինքզինք այդ զգացումէն կ'բաժնէ՝ պէտք չէ զարմանայ երբ տեսնէ որ ազգն ալ իրմէ կ'բաժնուի։ Ոմանք կը կարծեն թէ երկրածաւալ քաղաքականութիւնը կ'նշանակէ բռնութիւն, ընչաքաղցութիւն, և ուրիշին իրաւունքներուն վրայ յարձակում, բայց անգլիական կղզիներուն մէջ այդ բառ չունի այդպիսի նշանակութիւն։ Եթէ ինք պաշտօնի գլուխ անցնի իր նշանաբանը պիտի ըլլայ ազդու և օգտաւոր վիճակի մէջ դնել երկրին խորհրդարանական և զինուորական մեքենաները։ Արդի անգլ. վարչութիւնը սխալ ճամբու հետեւած է Բանակին բարեկարգութիւնը լուծելու խնդրոյն մէջ։ Ազգին և Տէրութեան ամենէն աւելի օգտակար խնդիրներն են դաստիարակութիւնը, գործաւոր դասակարգին կացութեան բարւոքումը, աղքատ գործաւորներուն բնակարան չունենալու խնդիրը, և ժողովուրդը ժուժկալութեան վարժեցնելու ծրագիրները։ Գալով մեր արտաքին յարաբերութեանց, Եւրոպայի բոլոր ազգերն երբեք հիմակուան չափ ատելութիւն ցոյց տուած չէին Անգլիոյ հանդէպ, և ասիկա մեծ մասամբ կը վերագրուի Մր. Չէմպրլէնի ճառերուն։ Ինք արդէն այպանած էր կառավարութեան ընթացքը պատերազմէն անմիջապէս առաջ, այպանած էր Վարչութիւնը՝ որ կ'մերժէր քըննել Ճէյմսընի արշաւանքին ծագումը, և Լորտ Սալզպըրիի դաշլինը քաղաքական բարոյականին և պարկեշտութեան ծանր հարուած մը տուաւ, լուծելով անցեալ տարի Երեսփ. Ժողովը, պատրուակելով թէ պատերազմը վերջացած էր։ Նախարարները կ'ըսեն թէ արդի Վարչութենէն տարբեր Վարչութիւն չի կրնար ըլլալ և մարդ ալ չկայ։ Եթէ այսպէս ըլլար, ուրեմն թողունք մեր երկրածաւալ պետութիւնը, և երթանք մեր կալուածի պարտէզները մշակենք։ Պատերազմը տկարացուց մեր միջազգային դիրքը, խափանեց ներքին բարեկարգութիւնները, և յետաձգեց և դժուարացուց հարաւ—աֆրիկեան գործոց կարգադրութիւնը, թէեւ պարտաւոր ենք մինչև վերջը շարունակել այս գործը մեր բովանդակ ազդուութեամբ։ Անգլիական բանակին ընթացքին վրայ եւրոպացի քննադատներուն յերիւրանքներն հերքելէ վերջ, և Պօէրներուն գործած սպանութիւններուն և վայրենաբարոյ դէպքերուն ակնարկելէ վերջ, Լորտ Ռօզպէրի ըսաւ թէ պէտք չէ խուլ ձեւանանք հաշտութեան ո և է առաջարկութեան, որ ըլլայ պատասխանատու կողմէ մը, բայց Անգլիա պայման չընդունիր, կամ ինք չըներ հաշտութեան առաջարկութիւնը։ Եթէ մեք հաշտութիւն առաջարկենք, քաջալերած պիտի ըլլանք թշնամին պատերազմի դաշտին վրայ։ Պօէրք իրենք շատ աղէկ գիտեն թէ մեք ի՛նչ պայմաններով կ'ուզենք հաշտութիւն կնքել։ Ամէն ոք գիտէ թէ պօէրական անկախութիւնն ի սպառ անհետ եղած է։ Մեր երկրին մէջ ափ մը մոլեռանդներ միայն կ'յուսան թէ անկախութիւն պիտի վերադարձուի Պօէրներուն, բայց Պօէրք իրենք ուշիմ մարդիկ են, և գիտեն թէ այդպէս պիտի չըլլայ բնաւ։ Անոնք սուրին իրաւարարութեան դիմեցին, և պէտք է այդ սահմանէն դուրս չելնեն այլ եւս։ Պօէրական պատսպարաններու հաստատութիւնն հարկ էր երկիրը մաքրելու համար թշնամիէն, թէեւ սկիզբները Անգլիացիք աղէկ չէին նայեր պատսպարեալները։ Զինուորական վարչութիւնն ալ բացարձակ հարկ մ'էր, քանի որ միտքերնիս դրած ենք պատերազմը վերջացնել, և մեր ուզածին պէս վերջացնել, կէտ մը՝ որուն վրայ ոչ ոք պէտք է տարակուսի։ Պատերազմն ինքնին սոսկալի է, բայց «ո՛րքան ուժգնութեամբ և որքան անխնայ մղուի, քաղաքակիրթ ազգաց պատերազմի մէթոտներուն սահմանին մէջ, այնքան աւելի արդիւնաւոր և աւելի մեղմ կ'ըլլայ։» Զինուորական գործողութեանց գալով, Լորտ Քիչնէրէն աւելի յարմար մարդ չէինք կրնար գտնել։ Լորտ Ռօզպէրի կողմնակից չէ Մր. Չէմպրլէնն ու Լորտ Միլներն հրաժարեցնելու քաղաքականութեան, այն պատճառաւ որ ասոնք Հարաւ Աֆրիկէի հոլանտական տարրին հաճելի չեն։ Այսպէս ընելով, մեր դրօշը վար առած կ'ըլլանք ամբողջ Հարաւային Աֆրիկէի մէջ, և պատերազմին առթիւ մեր քաղաքականութիւնը փոխած կ'ըլլանք, ինչ որ աղետարար հետեւանքներ կրնայ ունենալ։ Անտեղի և անգործնական է այն թելադրութիւն թէ պէտք է ճամբել զՄր. Չէմպրլէն, երբ գիտենք թէ Երեսփ. Ժողովին մէջ ստուար մեծամասնութիւն մը ունի իր կանակը։ Թէեւ վարչութեան և Լորտ Միլների բռնած դիրքին չի հաւնիր բնաւ, արհամարհանօք կ'մերժէ Տէրպիի Ազատականաց որոշմնագիրը թէ մասնաւոր Պատուիրակ մը պէտք է ղրկել զինեալ Պօէրներուն հետ բանակցելու համար։ Անգլիոյ կողմէ առաջարկուած պայմանները Պօէրք աւելորդ թուղթերու կողովին մէջ պիտի նետեն։ Այսպիսի ընթացք մը անխուսափելի կերպով պիտի մեկնուի տկարութեան նշան մը մեր կողմէ, և պիտի քաջալերէ թշնամիին թուլցած ոյժերը։ Բայց սկզբամբ պատրաստ ենք նկատի առնելու Պօէրներուն կողմէ առաջարկուած հաշտութեան պայմաններ։ Այժմէն սակայն իմ կարծիքս այն է թէ կարելի եղածին չափ ընդարձակ աստիճանի վրայ ընդհանուր ներում պէտք է շնորհել, եւ պէտք է չեղեալ համարիլ Լորտ Քիչնէրի յայտարարութիւնը, պօէր պետերն հարաւային Աֆրիկէէն աքսորելու մասին։ Ահա ասոնք են Լորտ Ռօզպէրիի քաղաքականութեան ընդհանուր գիծերը, և եթէ ազգը զինք պաշտօնի կոչէ, այս հիմերուն վրայ պիտի գործէ։ «Ծառայութիւններս ազգիս տրամադրութեան տակ դրած եմ.» Կուսակցական ոգւով չի գործեր, կուսակցութեան գիծով չըներ, այլ գիծով կ'ընէ այն դատարանին որուն հակակշիռին ներքեւ կ'գտնուի անգլիական պետութեան ճակատագիրը — այսինքն հանրային կարծիքի դատարանը։ «Եթէ Մ. Քրիւկէր և իր աքսորական Դահլիճն յօժարին հաշտութեան առաջարկութիւններ ընել անկախութեան պայմանն իսպառ մոռնալով, և մասնաւոր պատճառներ ցուցնեն թէ իրենց առաջարկութիւնը կ'ընդունին նաեւ Պօթայի և Տէվէդի հրամանատարութեան տակ գտնուած Պօէրները, չենք կարծեր որ թշնամութիւնները դադրեցնելու համար բանակցութեանց չյօժարի Անգլիա։ Բայց մինչև հիմա նշան մը չկայ թէ Պօէրներուն զինուորեալ հատուածը, կա՛մ Եւրոպայի և կամ Հարաւային Աֆրիկէի մէջ, կ'փափաքի խաղաղութիւն հաստատող և պատերազմին վերջը բերելու դիւրութիւններ տուող ընթացքի մը։»

—Կառավարական Թերթը, Սթանտըրտ, Լորտ Ռօզպէրիի ճառին վրայ խօսելով կ'ըսէ.—«Այրուն պատրանք մը ունեցանք դարձեալ։ Լորտ Ռօզպէրի այսօր ալ, ինչպէս երէկ, զօրավար մ'է առանց բանակի, և քաղաքագէտ մը առանց քաղաքականութեան։ Ճիշտ առիթն եկած էր իրեն համար մեծ ծառայութիւն մատուցանելու ազգին, յարելով կառավարութեան կողմը, և իր ազդեցութեան բովանդակ ծանրութիւնը բերելով ի նպաստ Դահլճին։ Կ'կարծուէր որ յորդոր պիտի կարդար բոլոր ազատականներուն մոռնալ իրենց կուսակցական կռիւներն և հոգւով մարմնով օգնութեան հասնիլ Թագաւորին նախարարներուն՝ Թագաւորին թշնամիները՝ Պօէրները յաղթահարելու համար, բայց Լորտ Ռօզպէրի յուսախաբութիւն պատճառեց ամէնուն։»

—Թայմզ կ'ըսէ.—«Լորտ Ռօզպէրիի ճառն արժանի է իր անուան՝ իբրեւ հայրենասէր և իբրեւ պետական մարդ։ Իրաւ է որ անգլ. քաղաքականութեան վրայ մեծական ազդեցութիւն մը պիտի չընէ, բայց իր կուսակցութեան տուած խրատները շատ բարի, պայծառ և ազդու են։»

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԱՆԱՍՆՈՑ բերնի հիւանդութիւնները բուժելու համար Մ. Պաչէլլիի դեղագիրն ամէն կողմէ կ'պախարակուի։ Երկու իտալացի անասնաբոյժներ նոյն դեղագրին համեմատ ներարկում ըրած ըլլալով, տեսան որ նոյն դեղով պատուաստուած կենդանիները թունաւորուած և ուրիշ ծանր ախտանիշերով վարակուած են։ Պաչէլլիի մէթոտը խիստ վտանգաւոր կ'գտնեն, յարելով թէ Իտալիոյ անասնոց մէջ տիրող նոյն համաճարակ շատ մեղմ է և առանց դեղի ալ կրնայ բուժուիլ։ Ընդհակառակն, ուրիշ բժիշկ մ'ալ կ'գրէ թէ Պաչէլլի դեղագրին համեմատ ներարկումներ կատարած է յաջողութեամբ, բայց ներարկումները մորթին տակէն ընելով։ Այս խնդիր մինչև իսկ Իտալիոյ Երեսփ. Ժողովին առջև ելաւ։ Երեսփոխան մը հարցում ըրաւ երկրագործութեան նախարարին՝ Պաչէլլի դեղագրին համեմատ կատարուած բուժումներուն առթիւ։ Արդ, խնդրոյն հետաքրքրական կողմն այն է որ Իտալիոյ երկրագործութեան նախարարը այսօր նոյն ինքն Մ. Պաչէլլին է, որ յաղթականօրէն պատասխանեց, պաշտպանելով իր մէթոտն եղած քննադատութեանց դէմ։ Մ. Պաչէլլի մէջ բերաւ նաեւ հռչակաւոր Վիրխովի հեղինակութիւնն և հաւանութիւնը։ «Վեց ամսէ ի վեր Իտալիոյ մէջ կատարուած բոլոր փորձերը նպաստաւոր են այս մէթոտին։ Եթէ քանի մը Թերթեր, փոխանակ գոհութեամբ արտատպելու Գերմանիոյ մէջ կատարուած քանի մը անյաջող փորձերը, Իտալիոյ մէջ ձեռք բերուած յաջող արդիւնքները նկատի առնէին, գովեստով պիտի գրէին իր մէթոտին վրայ։ Իտալիոյ մէջ եղած փորձերն յաջողած են 1,500 դէպքերու առթիւ։ Եթէ Իտալիայէ դուրս կ'տարակուսին յայտնի արդիւնքներուն վրայ, ճշմարտութիւնը կեղծած կ'ըլլան, և այսպէս ընողները գիտութեան սիրով չեն շարժիր։»

ՄԱՃԱՌ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ մը, որ 17 տարի իբրեւ աղջիկ նկատուած էր, և վերջին երեք տարիներն ալ ագարակի մը մէջ անցուցած էր իբրեւ սպասուհի, քանի մը օր առաջ ձերբակալուեցաւ ոստիկանութենէն։ Իր երկար մազերը կտրեցին, և առաջին անգամ ըլլալով արուի զգեստ հագցուցին անոր։ Երիտասարդն իր սեռը ծածկելը կ'արդարացնէ ըսելով թէ սխալմամբ Մաուի անունով մկրտուեր է, և իր մայրը, որ աղջիկ զաւակ բնաւ չունենար եղեր, ուզեր է զինք իբրեւ աղջիկ մեծցնել։ Բայց ոստիկանութիւնը բոլոր այս տեսակ պարագաները զինուորական ծառայութենէ խոյս տալու հնարքներ կը նկատէ։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՍԷԼԱՄԼԸՔԻ արարողութիւնն երէկ կատարուեցաւ Համիտիյէ մզկիթին մէջ։ Վեհ. Սուլթանը միջօրէին յիշեալ մզկիթը գնաց կառքով, և Ուրբաթու աղօթքը կատարելէ վերջ, Կայսերական Պալատ դարձաւ հանդիսաւոր թափորով։

Հիւրանոցին մէջ կ'գտնուէին պարսկական դեսպան Էրֆա—խա—Տէօվլէ իշխան Միրզա Րիզա Խան, իր եղբայրը և Ա. Թարգման Յովհաննէս Խան, ամերիկեան գործակատարն և Ա. Թարգմանը, պելժիական գործակատարն և քանի մը օտարազգիներ։ Ներկաներէն

ռանք արժանացան Կայսերական մեծարանաց, Սեննեքերիմ Էմին պէյի միջոցաւ։

ԿԱՑՍ. ՇՆՈՐՀ.— Մէքքէ ուխտի երթալու նպատակաւ մայրաքաղաքս եկած Պուխարացի, Կովկասցի, Թաթար, Թուրքաստանցի և Սմրղանցի 1300 ուխտաւորներ երէկ Համիտիյէ մզկիթին բակին մէջ բարեւի կեցած էին Սելամլըքի արարողութիւնը դիտելու համար, և երբոր Բարեխնամ Վեհ. Սուլթանը բարեհաճեցաւ Իր Կայս. բարեւները հաղորդել տալ անոնց Սպարապետ Ալի Րիզա փաշայի միջոցաւ, և դրամական պարգեւներ բաշխել տուաւ։ Կայս. Իրատէի մը համաձայն, սոյն ուխտաւորք Մահսուսէի շոգենաւերով ձրի պիտի փոխադրուին մինչեւ Ճիտտէ։

ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՒ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ.— Աթէնքի օսմ. դեսպան Րիֆաթ պէյ անցեալ Գշ. օրը տեսակցութիւն մը ունեցաւ Յունաստանի վարչապետ և արտաքին գործոց նախարար Մ. Զայիմիսի հետ, Թուրքեւհելլէն առեւտրական դաշնագրին նկատմամբ, որուն բանակցութիւնք դադրած են ժամանակէ մը ի վեր։

— Կէս-պաշտօնական «Ասթի» լրագիրը կ'ծանուցանէ թէ Հելլէն կառավարութիւնը վերջապէս որոշած է իր երկրէն արտաքսել Գորֆու և Աթէնք ապաստանող խռովարարները։

ԻՖԹԱՐ.—Օսմ. զինուորական ծառայութեան մէջ գտնուող վեց գերման փաշաներ երէկ իրիկուն Կայս. Պալատան մէջ իֆթարի ըրին և այս առթիւ արժանացան Կայս. մեծարանաց։

ՌՈՒՍԱԿԱՆ դեսպանատան նաւային կցորդ Մ. Բէգրով, Զարին անուան տարեդարձին առթիւ, երկրորդ հրամատար անուանուեցաւ «Ապրէք» յածանաւին, և ի մօտոյ պիտի մեկնի Պոլսէ։

ՕՍՄ. ՀԱՆՐԱՅԻՆ ՊԱՐՏՈՒՑ վարչութեան Նոյեմ. ամսոյ հասոյթը 8000 ոսկի պակաս եղած են։

ՄԱՔՍԵՐԻ Ռէժիի Նոյեմ. ամսուան հասոյթը 164,000 ոսկի եղած են։

ՀԱՅՏԱՐ—ՓԱՇԱՅԻ ՔԱՐԱՓԸ.—Անատօլուի երկաթուղիոյ ընկերութիւնը նախընթաց օրը բացումը կատարեց առժամեայ հողեղէն քարափի մը, որ նաւամատոյցին մօտ արդէն գոյութիւն ունեցող քարաշէն քարափէն զուգահեռաբար հասի չինուած է։ Թէպէտ Հայտար—Փաշայի քարափին և նաւահանգիստին մէկ մասն, որ այժմ չինուելու վրայ է, յառաջիկայ Օգոստոսին պիտի աւարտի, սակայն ընկերութիւնը, առեւտրական գործառնութեանց հոգածու, չէ ուզած այդ թուականին սպասել, և այժմէն ուզած է դիւրութիւններ ընծայել վաճառականներուն։ Կայարանէն դէպի ներս 3 քիլոմէթր երկայնութեամբ նոր գիծ մը չինուած է, որուն ծայրը կուգայ կ'յանգի վերոյիշեալ առժամեայ քարափին վրայ, այնպէս որ նախընթաց օրէն սկսեալ վաճառաբարձ վակոնները կուգան մինչեւ քարափին ծայրը, և իրենց պարունակութիւնը կ'պարպեն մավօնաններուն մէջ։ Գալով քարափին և նաւահանգստին, աշխատութիւնք փութով առաջ կ'տարուին, և 1903 ի սկիզբը բոլորովին պիտի աւարտին։ Այդ թուականին, Հայտար—Փաշա անճանաչելի պիտի դառնայ։ Արդէն կատարուած շինութիւնք անոր երեւոյթը փոխած են։ Նաւամատոյցէն մինչեւ Սէլիմիյէի զօրանոցին առջեւ ծովը մասամբ լեցուած է, և հողի ընդարձակ մակերեւոյթ պիտի կազմէ, որուն վրայ պիտի չինուին մթերանոցներ, վաճառատուններ, մաքսատուն, մաքսային մթերանոցներ, պահականոց, ևն., և որուն երկայնքը պօյներով շինուած ամբարտակ մը պիտի երկարի, կազմելով նաւահանգիստին ձախ կողը։ Աջ կողը պիտի կազմէ 600 մէթր երկայն թումբ մը, որ պիտի հանգչի 35 մէթր խոր ծովային խարսխի մը վրայ, և ծովու մակերեսէն 4½ մէթր բարձրութիւն պիտի ունենայ։ Թումբին տակի խարիսխը, որուն մէկ մասն արդէն աւարտած է, բըգաձեւ պիտի ըլլայ և ասեղնաւոր, այնպէս որ հարաւային բնաշունչ հովէն մղուած ալիքները, ծովուն մակերեսն համնելէ առաջ, պիտի կորսնցնեն իրենց ուժգնութիւնը։ Նաւահանգիստին լայնութիւնը 400 մէթր պիտի ըլլայ ցամաքէն մինչեւ ծովուն բացը երկարող թումբը։ Թումբին ծայրը, Փարոսը գիւղի կողմէն, 100 մէթր լայն բացուածք մը պիտի թողուի, այնպէս որ Պոլսէ մեկնող շոգենաւ մը պիտի կրնայ Հայտար—Փաշայի նաւահանգիստը մտնել և անկէ դուրս ելնել Գատըգիւղ երթալու համար, առանց եւս դառնալու պէտք ունենալու։

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺ.— Իզմիրի մէջ, անցեալ Դշ. առաւօտ, երկրաշարժի բուռն ցնցում մը զգացուած է։ Այս ցնցում զգացուած է նաեւ Այտընի երկաթուղւոյ բովանդակ երկայնութեան վրայ, բայց բարեբախտաբար ո՛ և է վնաս չէ պատահած։ Նոյնպէս, Պըրք—Աղաճի, Զէյմէք, Ագաարի, Այվալըգի մէջ և Գասսապայի երկաթուղւոյ երկայնքը քանի մը տեղեր աւելի կամ պակաս սաստիկ ցնցումներ զգացուած են։

—Շիրայի մէջ եւս երկրաշարժի ցնցումներ զգացուած են։

ՅՈՒՆԱԿԱՆ ՈՐԲԱՆՈՑԸ.— Յունաց Պատրիարքարանը վերջապէս յաջողեցաւ գնել «Բրինքիբօ—Բալաս»ը վոր պիտի վերածէ յունական որբանոցի մը։ Եաթ—Գուլէի որբանոցը ծանրապէս վնասուած էր 1894ի երկրաշարժէն։ Թէեւ աղէկ գէշ նորոգած էին զայն, բայց չէնքն այլ եւս չատ հաստատ չէր, և յունական բարեգործական հաստատութեանց Հոգաբարձութիւնը միշտ կ'փափաքէր քակել զայն և վերաշինել։ Սակայն դրամի պակասութիւնն արգիլած էր այս փափաքին իրականացումը, և որբերն այդ խարխուլ հաստատութեան մէջ պիտի մնային, եթէ չըլլար հանգուցեալ Մ. Սինկրոսի առատաձեռնութիւնը, որ 15,000 ոսկի կտակած էր որբանոցի մը չինութեան համար, պայմանաւ որ Եաթ—Գուլէէ զատ ուրիշ տեղ մը հաստատուի։ Հոգաբարձութիւնը խնդրեց Պատրիարքարանէն որ այս պայմանը չեղեալ համարուի, որովհետեւ բոլոր բարեգործական հաստատութեանց ի մի վայր կեդրոնացումը չատ չահաւոր էր վարչական տեսակէտով, մինչդեռ որբանոցին այլուր փոխադրութիւնն հսկողութեան և վարչական դժուարութիւններ պիտի յարուցանէր։ Բայց Պատրիարքարանը վերջնապէս որոշեց որ Մ. Սինկրոսի կտակին տրամադրութիւնը պէտք է անբռնաբարելի մնայ։ Այն ատենն է որ Պատրիարքարանի առաջարկուեցաւ իրեն ծախել Բրինքիբօ—Բալասը, բացառաբար նպաստաւոր պայմաններով։ Առաջարկն ընդունուեցաւ և Պատրիարքարանն 3,700 ոսկիի գնեց այդ չէնքը։ Այս գումարը, ինչպէս նաեւ նոր որբանոցին կահաւորման ծախքերը պիտի հոգացուին հանգուցեալ Մ. Եգիէն Զաֆիրօբուլոյի նուիրատուութեամբ։ Սա գետին մը կտակած էր իր քրոջ՝ Տիկին Եօրկի Զաֆիրիի, ծախուելու և անոր արդիւնքն որբանոցի մը չինութեան յատկացուելու համար։ Այս հողին արժէքն այսօր 6,000 օսմ. ոսկի է, որ լիուլի պիտի բաւէ Բրինքիբօ—Բալասի գնման և կահաւորման։ Ուստի Մ. Սինկրոսի կտակը լիովին պիտի յատկանայ նոր որբանոցին մատակարարութեան։

ԱՒԱԶԱԿՈՒԹԻՒՆ.—Սելանիկի Եղեռնդատ Ատեանն ի բացակայութեան 10 տարի տաժանակիր աշխատութեան և ստացուածոյ յարքունիս գրաւման դատապարտեց չորս աւազակներ, Բէդրօ Թանա, Կէօրկի Թօլօ, Խրիստօ Բաբա Անդրէա և Սթօյքօ, ամենքն ալ Տէմիր—Հիսարցի։ Ասոնք ամբաստանուած էին թէ Պօշ գիւղէն առեւանգած էին Մուխթարն և ուրիշ բնակիչ մը և լեռը տանելով չարչրկած էին։ Ուրիշ անգամ մ'ալ հարկահաւաք մը բռնած և անոր սուրն յափշտակած էին։ Վիրաւորած էին նաեւ երկու գիւղացիներ։

—Հռչակաւոր աւազակապետ Թանաշ—օղլու Տէրվիշ, որ իր հրոսախմբին հետ Կարնոյ շրջականերն և Մուշի ու Տերջանի գաւառակներուն մէջ կ'ասպատակէր, և հաւատարիմ ժողովուրդին անասուններն և ստացուածքը կը կողոպտէր, իրեն դէմ ձեռք առնուած զինուորական միջոցներուն չնորհիւ, պարտաւորուեր է կառավարութեան անձնատուր ըլլալ իր երկու զաւակներուն, մէկ եղբօրորդւոյն և երկու համախոհներուն հետ։ Աւազակապետին ընկերներէն երկու հոգի ալ, որ Կարնոյ մէջ տուն մը պահուըտած էին, նոյնպէս ձերբակալուած են։ Աւազակապետն երբ նեղը մնար, կանացի հագուստով կ'յաջողէր փախչիլ։ Աւազակապետին փեսան Ալի եւս ուրիշ ութ աւազակներու հետ ձերբակալուած է Մուշի մէջ։

ԺԱՆՏԱՏԵՆԴԻ ՇԻՃՈՒԿԸ.— Համազգային Անկելանոցի բժշկապետ Տէվրիշ պէյ Բարիզի Բասթէօռեան Հաստատութեան դիմած էր, Տքդ. Շանթմէսի գտած ժանտատենդի չիճուկէն բերել տալու և Պոլսոյ մէջ փորձելու համար։ Բասթէօռեան Հաստատութիւնը պատասխաներ է թէ դեռ ժամանակի կարօտ է նորահնար չիճուկին պատրաստութիւնը, և թէ Ֆրանսացի բժիշկներուն իսկ չի տրուիր։ Սակայն երբ պատրաստուի, քանի մը չիշ պիտի ղրկուի Պոլիս։

ԲԱԼԱԹԻՆԱ ապահովագրական ընկերութեան համար կ'ըսուի թէ սնանկացած է։

ՄՈՒՏԱՆԻԱՅԻ նաւահանգստին քարափը, որ անցեալ տարի 30,000 ղշ.ի ծախքով նորոգուած էր, մասամբ փլեր է։

ՍԵԼԱՆԻԿԻ նահանգին զանազան կողմերն առատ ձիւն կ'իյնայ։

ԹՂԹԱՏԱՐԱԿԱՆ Վարչութիւնը նկատելով որ երեք տարիէ ի վեր Պոլսոյ Նամակատունն հասած 234 կտոր աւանդներ, 18,600 ղրշ.ի արժէքով, անտէրունչ կ'մնան, և այս մասին թղթատարական կանոնագրին տրամադրութիւնները չեն գործադրուած, և թէ գաւառային Նամակատանց մէջ եւս այդ կարգի աւանդներու գոյութիւնն հաւանական է, որոշեց ազդարարել բոլոր Նամակատանց Տնօրէններուն որ օրինաց տրամադրութիւնն անյապաղ ի գործ դնեն, գաւառային թերթերու մէջ ծանուցում ընելով, և արդիւնքը տեղեկագրելով։

ԻԶՄԻՐԷ կ'ծանուցուի թէ Մ. Միլդիադ Զախարով, որուն սպանութիւնը ծանուցինք, իր պահապանին՝ Մէհմէտի կողմէ սպաննուած է։ Սպանեալը ռուսական հպատակ է և կ'թողու կին մը և 6 զաւակ։

ԱՌԱՋԻԿԱՅ ԴՇ. (25 Դեկտ. Ն. Տ.) Լատինական Ծնունդին առթիւ Բր. Լիօնէ գոց պիտի մնայ։

ՊԱՐՍԿԱԿԱՆ դեսպան Էրֆա—խտ—Տէօվլէ Իշխան Միրզա Րիզա Խան իրեն հետ բերած է չքեղ հաւաքածոյ մը թանկագին նուէրներու, զորս ստացած է զանազան վեհապետներէ, ինչպէս նաեւ պարսկական և ուրիշ հազուագիւտ հնութիւններ։ Ասոնք առայժմ մէկ քանի ապակեդարաններու մէջ դրուած են։ Այս թանկագին նուէրներուն մէջ կ'տեսնուին Շահին լուսանկարն ականազարդ, զոր Մուզաֆֆէրէտտին Շահ ինքն նուիրած է դեսպանին։ Հիանալի են նաեւ ադամանդակուռ երկու ոսկի ծխատուփերը զորս Վեհ. Սուլթանը նուիրած է։ Կան նաեւ Շահին կողմէ տրուած ծանրագին նուէրներ, ի մէջ այլոց ականազարդ ճարմանդներ և ոսկեայ կաղամար մը։ Ուրիշ ապակեդարանի մը մէջ ի տես դրուած են Զարին և Կայս. ընտանիքին կողմէ տրուած նուէրները, ի մէջ այլոց ոսկեշրջանակ լուսանկարներ, պարսկական կիտուածանկար գեղակերտ փոքր անօթ մը, որ երեք դար առաջ պարսիկ վեհապետի մը կողմէ նուէր ղրկուած է Դանիոյ թագաւորի մը։ Մայր—Զարուհին նուիրած է այս անօթը պարսիկ դեսպանին։ Հաւաքոյթը կ'պարունակէ նաեւ Լա Հէյի Խաղաղութեան Դիւանախորհուրդին զանազան յիշատակներ, ի մէջ այլոց այն արծաթեայ գրիչը, որով Ն. Բարձրութիւնը ստորագրած էր ատենագրութիւնները, ինչպէս նաեւ չուէտական, նորվեկեան հնութիւններ, պարսկական հին մօզայիքներ և նկարներ ևն։

ԲԵՐԱՅԻ անգլ. աղջկանց նորակառոյց վարժարանին բացման և այս առթիւ մրցանակաբաշխութեան հանդէսն երէկ կատարուեցաւ։ Հանդէսին կ'նախագահէր անգլ. դեսպանատան գործակատար Մր. Պըռնըլ, որուն չուրջ կ'գտնուէին հելլէն դեսպան Իշխան Մավրօքորտաթօ, Օսմ. Կայս. Պանքային ընդհ. տնօրէն Սըր Համիլդըն Լանկ, Ռոպէրդ Գոլէճի Տնօրէն Մր. Ուաշպըրն, անգլ. դեսպանատան երէց Վեր. Անքըրէլ ևն.։ Ներկայ էին կրթական և հանրօգուտ չինութեանց նախարարութեանց ներկայացուցիչները, Բերայի թաղապետութեան նախագահ Մէհմէտ պէյ, Վուտս և Չէյէնլի փաշաները։ Մր. Պըռնըլի բանախօսութենէն ետք, Վեր. Անքըրէլ պատմական տեղեկութիւններ տուաւ Բերայի մէջ անգլ. աղջկանց վարժարանի մը հաստատման պարագաներուն վրայ, և ըսաւ թէ անգլ. առաջին աղջկանց վարժարանն 1858ին հաստատուեցաւ այն ատենուան անգլ. դեսպան Մր. Քանինկի տիկնոջ, Լէտի Քանինկի ջանից չնորհիւ, երջանկայիշատակ Սուլթան Մէճիտ Կայսեր կողմէ չնորհուած ընդարձակ գետնի մը վրայ, Բերայի Պրուսա փողոցին մէջ։ Նոյն վարժարանը ժամանակ մը փակուելէ վերջ, 1881ին վերաբացուեցաւ և մինչեւ հիմա կ'չարունակէ բոլոր անգլ. դեսպաններուն օժանդակութեամբ։ Ցետոյ խօսք առաւ Ռոպէրդ Գոլէճի տնօրէն Տքդ. Ուաշպըրն, որ ի մէջ այլոց ըսաւ թէ Ռոպէրդ Գոլէճի հաստատման նպատակն եղած է Թուրքիոյ զանազան հասարակութեանց զաւակներն հաւասարապէս կրթել, եղբայրական համակրութեան ոգի ներշնչելով անոնց։ «Մեք ամենքս մի Աստուած կ'ճանչնանք և այս աշխարհիս վրայ եղբայր ենք իրարու», այս եղաւ ատենաբանին վերջաբանը։ Ցաջորդաբար խօսեցան նաեւ Հելլէն դեսպանը, Սըր Հ. Լանկ եւ այլք։ Ապա մրցանակաբաշխութիւնը կատարուեցաւ։ Վարժարանին նորակառոյց չէնքին համար 12—15,000 ոսկի ծախսուած է։

ՔԱՐԻՒՂՆ ԻՆՉՈ՞Ւ ԱԺԱՆ Է.— Պաքուէ կ'գրեն մեզ Դեկտ. 1 թուով. «Բագուն մեռած է, առեւտուր չկայ, վաճառականներն հոգեւարքի մէջ են գտնւում։ Նաւթի գինը սարսափելի ընկած է և պուտը (13 օխա, մէկ թէնէքէ) արժէ 6—7 կոպ. մինչդեռ կառավարութիւնը ամէն մի պուտից պահանջում է 8—12 կոպ. յօգուտ գանձարանի։ Գործարանատէրերը տեսնելով որ անկարելի է քանդել հորերը, ամէն գործ դադարեցրել են, որով մնասում են թէ՛ իրենք, թէ ժողովուրդը և թէ գանձարանը։ Սպասւում է նախարարութեան ողորմութեանը, տեսնենք ինչպէ՞ս կ'յարգէ ժողովուրդի ներկայացրած խնդիրը։ Եթէ այդպէս էլ չարունակուի մինչեւ 3—4 ամիս եւ կառավարութիւնը չօգնէ զիջանելով գանձարանին հասանելիքից մի մաս, Բագուն կատարեալ կ'մեռնի, կ'անցնի գաւառական յետ ընկած քաղաքների չարքը։»

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՔԱՐԻՒՂԸ.— Պաքուի քարիւղի գործարանատէրները գումարուելով խորհրդակցեցան քարիւղի արտածման խնդրոյն վրայ։ Նոյպէս եւ Մանդաշով ընկերութենէն քաշուեցան։ Միւս անդամք ի գլուխ որոց Ռոչիլտ, նոր Ընկերութիւն մը հիմնեցին քարիւղի արտածութեան համար, և կ'յուսացուի որ գիները բարուոքին։

ԳՈՂՈՒԹԻՒՆ.—Բերայի Մեծ—պողոտային վրայ, ժամագործ Նիքօլիի խանութը նախընթաց օր գող մտնելով, 5 ժամացոյց, 70 մատանի և զարդասեղ և ուրիշ գոհարեղէններ չորթած է։ Ոստիկանական քննութենէն հասկցուած է թէ գողերը ներսէն են, բատ որում վաճառատան դուռն ալ, դրամարկղն ալ բանալիով բացուած են։ Նիքօլի հարցաքննութեան ենթարկուելով, յայտարարեց թէ իր վաճառատան մարդոցմէն կասկած չունի, և հրապարակին վրայ ալ հազիւ 40 ոսկի պարտք ունի։ Վնասը 150 ոսկիի չափ է։ Նիքօլի գողութեան օրը վաճառատունը չէր բացած, իր անուան տարեդարձին առթիւ, թէեւ նոյն օրը վաճառատուն եկած և քիչ մը դրամ առած էր։

ԱԶԳԱՅԻՆ ՔՐՈՆԻԿ

Կ'լսենք թէ Ազգ. Հիւանդանոցին այս ձմրան Նպաստը կազմակերպող Կարգադիր Ցանձնախումբը, որ Վսեմ. Զարեհ Տիլլէր էֆ.ի նախագահութեան տակ կ'գտնուի, կ'խորհի եղեր թէ անցեալ տարուան պէս Նուագահանդէս տայ, թէ Պարահանդէս։ Մեր մասին, կ'կարծէինք որ այս խնդիր չատոնց որոշուած էր, և վերջապէս յարած էինք Նուագահանդէսի գաղափարին։ Պարահանդէսը մի կողմ թողուեցաւ, որովհետեւ ծնողքները գանգատեցան, և իրաւամբ. որովհետեւ ընտանիքները բազում ծախքի կ'ենթարկուէին. որովհետեւ, հասութաբեր ըլլալու համար, դիմակաւորներ ներս կ'առնուէին, և անչափ մարդիկ ու կանայք, այս կերպով, մուտ կ'գտնէին ամէնէն պատուաւոր ընտանիքներու քով. և վերջապէս, Պարահանդէսին մէջ զուարճութիւն միայն կայ, հրահանգութիւն մը, սորվելիք բան մը չկայ.—Մինչդեռ Նուագահանդէսն ամէնէն գեղեցիկ միջոցն է Երաժշտութեան տակաւ զարգացող ճաշակն ընդհանրացնելու Հայ ընկերութեան մէջ. Նուագահանդէսն անհամեմատ աւելի պարկեշտ, select, վայելուչ է, և ամէնէն խղճոտ, ամէնէն զգուշաւոր ընտանիքն անգամ չի քաշուիր իր կինն ու աղջիկները տանիլ Նուագահանդէսի։ Մեք բոլոր սրտով կը ջատագովենք Նուագահանդէսի գաղափարը, և կանխաւ կ'իմացնենք թէ պիտի չհրատարակենք ո՛ և է «Ազգային պարահանդէսի» (!) ազդերը, ո՛ր կողմէն, որո՛ւ անուամբ ալ գան։ Այլուր թող դիմեն իրենց ազդերուն համար, եթէ այնպիսի որոշում մը տան։

— Տ. Գէորգ Կաթողիկոս մի քանի օրէ ի վեր լրջօրէն կ'ուսումնասիրէ Կիլիկիոյ վերաբերեալ ամէն օրինական և թեմական խնդիրները, որոց վրայ առաջին իրիկուն ալ Ս. Պատրիարք Հօր հետ առանձին երկար խորհրդակցութիւն մ'ունեցաւ։ Իր գիշերներուն մէկ մեծ մասը կ'անցընէ Կիլիկիոյ վերաբերեալ պաշտօնագրերուն և արձանագրութիւններուն քննութեամբ։

—Խառն Ժողովոյ երէկուան նստին որոշումներն երէկ վերջին պահուն հրատարակած էինք։ Նոյն նստին ներկայ գտնուած են Կրօնական Ժողովոյ անդամներէն միայն Խանճեան Տ. Գաբրիէլ և Սէթեան Տ. Կարապետ Ա. քահանաները. իսկ Քաղաքական Ժողովէն Եուսուֆեան Տիգրան, Խօրբեան Գրիգոր, Զայեան Էլիաս և Տէր Ներսէսեան Տիգրան էֆ.ները։

—Ուսուցչաց Օգնութեան Սնտուկին Հոգաբարձութեան առաջարկութեան համաձայն, Կարապետ էֆ. Խօրասանճեան անդամ կարգուեցաւ նոյն Հոգաբարձութեան։

—Բրոֆ. Յակոբոս էֆ. Ճէճիզեան, որ տկար էր, ապաքինած ըլլալով, փութացած է Երուսաղէմատուն, ի չնորհաւորութիւն Տ. Գէորգ Կաթողիկոսի, և այս օրուան Բիւզանդի մէջ գեղեցիկ յօդուած մը նուիրած է այս ընտրութեան։

— Ուսումն. Խորհուրդն իր երէկուան նիստին մէջ, Բերայի ազգ. վարժարանաց տեսուչ Մարգարեան Գրիգոր էֆ.ի մէկ զրուցէնէն գոհունակութեամբ տեղեկացաւ որ Էսաեան վարժարանի երկսեռ աշակերտներն իրենց մէջ 250 ղշ.ի գումար մը հաւաքելով յանձնած են Ս. Պատրիարքին՝ ի նպաստ Կարնոյ երկաթեալներուն, և որոշեց իր գոհունակութիւնն հաղորդել յիշեալ վարժարանի ուսանողներուն։ — Սիսէն՝ Հրանդ Վ. Կարօեան, եղած յանձնարարութեան մը վրայ, ղրկած էր Ժառանգաւորաց Վարժարանի և շրջակայից ազգ. վարժարաններու վիճակացոյցները. որոշուեցաւ գաւառական ազգ. վարժարանաց Բ. տետրակին մէջ անցընել, անոր տպագրութեան առթիւ։ = Ուսուցչաց Օգնութեան Սնտուկին նուիրատուութիւններ եղած ըլլալով մայրաքաղաքիս ազգ. վարժարանաց ուսուցիչներուն մէկ քանիին կողմէ, Խորհուրդը գոհունակութիւն յայտնեց յոյց տրուած փութկոտութեան համար։

— Թէոդոսիայէ (Քէֆէ) կ'գրեն.— «Սրանից մի քանի տարի առաջ, հանգուցեալ Խորէն եպիսկոպոս Ստեփանէն, տեսնելով Թէոդոսիայի հայ հարուստների կամ, ինչպէս սովորութիւն է ասել, աղաների անտարբերութիւնը դէպի համաքաղաքացի աղքատ հայ մեծամասնութիւնը, աշխատում է ստեղծել մի աղքատախնամ հոգաբարձութիւն, որ կարողանայ օգնութեան ձեռք կարկառել անօգնական, ճակատագրի կամքով անտանելի դրութեան հասած թշուառ ընտանիքներին։ Ինդիր է կազմւում, ուղարկւում է կօնսիստօրիա, որ վերջինս միջնորդ հանդիսանայ և աջողեցնէ վերոյիշեալ հոգաբարձութեան հաստատելը Թէոդոսիայի հայերի համար։ Այժմ, ինչպէս լսեցինք նոյեմբերի 18ին կայացած ժողովում, ներքին գործերի մինիստրութիւնը թոյլ է տուել Թէոդոսիայի հայերին ունենալ աղքատախնամ հոգաբարձութիւն և առաջարկել է Նոր-Նախիջեւանի ու Բեսարաբիայի կօնսիստօրիային իր «պօլօժէնիէ»ն, որին եթէ համաձայնի Թէոդոսիայի հայ համայնքը —Թոյլատրվում է վերոյիշեալ եկեղեցական աղքատախնամ հոգաբարձութիւնը, որ բաղկացած պիտի լինի քահանայից, երեցփոխից և հինգ անդամներից»։

— Տփղիսէ կ'գրեն.— «Կուր գետի աջ ափից 10 վերստ հեռաւորութեան վրայ, Եւլախի վրայ գտնւում են Ուտէացիների հին Պարտաւ մայրաքաղաքի աւերակները, որոնք հիմայ Բարդա են ասւում։ Այդ աւերակներից նրա այժմեան բնակիչները գտնում են պղնձէ և արծաթէ դրամներ. գետնի տակ գեղեցիկ, կամարակապ չինութիւններ են գտնւում։ Հնագէտների ուշադրութիւնն ենք հրաւիրում հին Պարտաւի աւերակների վրայ։»

— Յառաջիկայ կիրակի (9 Դեկտ.) Պալաթ Ս. Հրեշտակապետ եկեղեցւոյ քարոզիչ Գեր. Տ. Վահրիճ Մ. Վ. Շահլամեան հանդերձեալ է Ս. Պատարագ մատուցանել ի հանգիստ հոգւոյ հանգուցեալ Պերճակ Մինաս աղա Ալիքսանեանի։

ԱՅՍ ՕՐՈՒԱՆ ՀԵՌԱԳՐԵՐ

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԵՆԷՆ

ՎԻԷՆՆԱ, 20 Դեկտ.—Աւստրիոյ Ժողովն ընդունեց 1902 տարւոյ առաջին եռամսէին առժամեայ ելմտացոյցը։ Վիճաբանութեան միջոցին, վարչապետ Քէօրպէր կառավարութեան հաստատ կամքը պարզեց կանոնադրական ճամբէն չչեղելու, և յոյս յայտնեց որ եթէ ակնարկ մը նետուի այն անդունդին մէջ որուն մօտեցուցած են Պետութիւնը վերջին տարիներու խորհրդարանական խռովութիւնք, բոլոր պատասխանատուները պիտի մղէ յարատեւ աշխատութեան մը։ Կոմս Շէօնպօրն, ջերմագին խօսքերով, դրուատեց Խորհրդարանին գործունէութիւնը վերահաստատելու նպատակաւ վարչապետին արտասանած հայրենասիրական ճշմարտութիւնները։

ԼԻԶԲՈՆ, 20 Դեկտ.—Ծովային նախարարը Լօրէնսօ—Մարքուէսէ հեռագիր մ'առաւ, որ կ'հերքէ այն լուրը թէ Անգլիացիք Բօրդուկէզ հողը մտած են։

ԲԱԴԷՐՊՕՐՆ (Վեստֆալիա), 20 Դեկտ.—Երկու կառախումբերու միջեւ ընդհարման մը հետեւանօք, հինգ հոգի մեռան և 15 վիրաւորուեցան։

ԲԱՐԻԶ, 20 Դեկտ.— Երեսփ. Ժողովոյ մէջ պատերազմական նախարար Զօր. Անտրէ, Սեպտեմբերի ռազմափորձերու միջոցին պահեստի զօրքերուն կրած տաժանելի յոգնութեանց նկատմամբ հարցապնդման մը պատասխանելով, խոստովանեցաւ թէ զօրքերը խիստ չատ ճամբայ քալեցին, և ծանոյց թէ միջոցներ ձեռք պիտի առնէ այսպիսի դէպքերու կրկնութիւնն արգիլելու համար։ Ժողովն օրակարգ մ'ընդունեց, հաւանելով կառավարական յայտարարութեան։

ՊԻՐՄԻՆԿԸՄ, 19 Դեկտ.—Խորհրդարանի անդամ Ճօրճ Լօյտ երէկ գումարման մը մէջ ուզեց ճառ մը արտասանել ի նպաստ Պօէրներուն։ Ներկայք թող չտուին, ու յետոյ որոշում մ'ընդունեցին ի նպաստ կառավարութեան։

ՆԱՍԻՕՆԱԼԻ ԵՒ ՖՈՒՌՆԻԷԻ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐԷՆ

ՊԵՐԼԻՆ, 20 Դեկտ.—Գերմանիա հաստատապէս որոշեց գրաւել Կուաւրան, եթէ Վենեզուէլա չընդունի իր պահանջումները։

ԼՈՆՏՈՆ.—Պուէնոս—Այրէսէ կ'հեռագրուի թէ հայրենասիրական ցոյցերու միջոցին, Հանրապետութեան նախագահն յայտարարեց թէ ազդուապէս պիտի պաշտպանէ Արժանդինի Հանրապետութեան իրաւունքները Չիլիի ոտնձգութեանց դէմ։

—Մր. Ասքուիդ ճառ մը խօսելով, իր համամտութիւնն յայտնեց Լորտ Ռօզպէրիի յայտարարութեանց։

ՍՕՖԻԱ.— Ֆէրտինանտ իշխան վերջնապէս մերժեց Քարավէլովի նախարարութեան հրաժարականը։ Հետեւապէս փոխառութեան ծրագրին վիճաբանութիւնն անմիջապէս պիտի վերսկսի Սօպրանիէին մէջ, ուր կ'կարծուի թէ թեթեւապէս բարեփոխեալ նոր ծրագրին ի նպաստ մեծամասնութիւն մը պիտի գոյանայ։

ՊԵԼԿՐԱՏ.—Ծերակուտական Բոբովիչ կառավարութենէն խնդրեց Ծերակոյտին հաղորդել թէ ի՛նչ միջոցներ ձեռք առնելու միտք ունի գերմանական նոր մաքսային սակացոյցերուն դէմ։

ՀՌՈՄ.— Ամուսնալուծման առաջարկը քննող խորհրդարանական յանձնաժողովը գրեթէ աւարտեց իր աշխատութիւնները, և նպաստաւոր կարծիք յայտնեց։ Առաջարկ մ'ընդունեց, որ օրէնքին մէջ պիտի մտցուի երբեւ հետեւութիւն, այն է՝ անհարազատ զաւակներուն և անոնց մայրերուն օրինական իրաւունք տալ մանկան հայրը մատնացոյց ընելու։

ՊՐՈՒՍԷԼ.—Թրանսվալի եւրոպական ներկայացուցիչ Տքդ. Լէյտս կը հերքէ Լորտ Ռօզպէրիի այն ամբաստանութիւնները թէ Պօէրք վայրագութիւններ գործած են։

ՍԵՂԱՆԱՒՈՐԱԿԱՆ

ՍԱԿԱՐԱՆ ՂԱԼԱԹԻՈՅ

Օսմ. Բանքէօր Բոյլ.

ՓԱԿՈՒՄ		
Օսմ. Բանք. Սէքի Դ.	Օ. Ո.	26 39
Ամենէն բարձր գին	»	27 —
Ամենէն վար գին	»	26 39½
Ռումէլիի Երկաթուղի	Ֆր.	104 75
Ամենէն բարձր գին	»	105 12½
Ամենէն վար գին	»	104 50
Թրամվայ	»	97 —
Ամենէն բարձր գին	»	97 —
ԲԱՑՈՒՄ 8·21 Դեկտ.		
Օսմ. Բանք. Սէքի Դ.	Օ. Ո.	26 36½
» » ժամ 7ին		26 36
Ռումէլիի Երկաթուղի	Ֆր.	104 37½
» » ժամ 7ին		104 37½
Թրամպէյ բաժնեթ.	Ղրշ.	570 —
» պարտաթ.	Ֆր.	480 —
Տէրքոսի Ջուրի Ընկ.	Ֆր.	247 50
Քարափ Կ. Պոլսոյ	»	163 —
Օսմ. Ապահովագր. Ընկ.	»	3 60
Թրանսվալ	Ֆր.	95 50
Անատօլուի երկթ. պարտթ.	»	502 —
» բաժնթ.	Ա. Ո.	09 67
Եգիպտ. Քրէտի Ֆօնս.	Ֆր.	264 —
Սօս. Օթ. Շանժ է Վալ.	Ա. Ո.	— 12
ՄԹԻԼԱՆՑ		
Բանտօլիէ մէկ օրուան	Օ. Ոսկի	— 65
» ութ օրուան »	»	1 95
Ռումէլի Երկթղ. »	Ֆր.	2 —
ԸՆԹԱՑԻԿ ԴՐԱՄՈՅ		
20 Ֆրանքնոց	Ղրշ.	87 34
Անգլիական ոսկի	»	110 09
Բոլ Էմբէրիալ	»	90 20
Մէճիտիէ արծաթ	»	108 05
Քրիմեց	»	51 06
Մէթալիք	»	99 —
Ռուպլ Թղթադրամ	»	8 58
ԸՆԹԱՑԻԿ ՓՈԽԱՆԱԿԱԳՐԱՑ		
Լոնտոն 3 ամիս	Ղրշ.	109 15
» » » Առեւ. թղթ.	»	109 ⅛
» չէք	»	110 12½
Բարիզ 3 ամիս Պնք. թղթ.	Ֆր.	22 95
» 3 Առեւ. թղթ.	»	23 —
» չէք	»	22 78¾
Վիէննա չէք	քուրօն	21 68
Պերլին չէք	մարք	18 48
Օտեսա չէք	ռուպլ	8 56

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՍԱԿԱՐԱՆՔ

Անգլ. Բանքային Տոկոսը է 4ըր.
Ֆրանսական Բանքը 3ըր.

ԼՈՆՏՈՆ, 20 Դեկտ.		
Օսմ. Բանք. Սէքի Բ.	Ա. Ո.	50 —
» » » Գ.	»	26 75
» » » Դ.) բաց.	»	24 37
) գոց.	»	24 37
Օսմ. Կայս. Պանքա	»	11 25
Եգիպտական Միացեալ	»	106 50
Անգլ. Քոնսօլիտէ	»	94 18
Այտընի Երկաթուղի	»	13 50
Փոխառութիւն Գասապա	»	82 —
» Հելլենական 1881	»	39 50
» » 1884	»	39 50
Մօնօբոլ »	»	42 50
Պուլկր. փոխառթ. 1888	»	84 —
» Նոր » 1892	»	84 —
Փոխան. Բարիզի վրայ	»	25 36¼
Թրանսվալ	»	3 93
[illegible]		4 —
ԲԱՐԻԶ, 20 Դեկտ.		
Օսմ. Բանք. Սէքի Դ.) բաց.	Ա. Ո.	24 82
) գոց.	»	24 77
» » » Գ.	»	27 10
Օսմ. Կայս. Պանքա	Ֆր.	528 —
Օսմանիյէ	»	457 50
Ռումէլի Երկաթուղի	»	106 —
Ֆրանս. Ռանթ 3% Դ. Կ.	»	100 35
Թիւքի Լիօնէ	»	998 —
Պանք տը Բառի	»	995 —
Իտալական Ռանթ	»	101 05
Սպանիական արտաքին	»	75 60
Թրանսվալ	»	98 50
Չէք Լոնտոնի վրայ	»	25 160
Դրամագլուխ Ֆրանս. Պանքայի		3 —
ՊԵՐԼԻՆ, 20 Դեկտ.		
Օսմ. փոխառութ. 1888	մարք	99 50
Անատօլուի Երկաթուղի	»	99 50
Ռումէլիի Երկաթուղի	»	102 —
Փոխ. Լոնտոնի վրայ 3 ամս.	»	20 220
[illegible]		4 —
ՎԻԷՆՆԱ, 20 Դեկտ.		
Փոխան. Բարիզի վրայ	քուրօն	95 20
» Լոնտոնի վրայ	»	239 30
Ռումէլիի Երկաթուղի	»	100 50
Օսմ. Թէմէք	»	285 —
[illegible]		4 —

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ Ե. ՀՕՇԵԱՆ

Գարաքէօյ, Մէրա Գատտէ, Փէշթիմալճիլէր Փողոց 52

Ամէն օր մինչեւ կէս գիշեր իրեն դիմող հիւանդներուն բերնի ամէն տեսակ հիւանդութիւնները կ'դարմանէ ըստ նորագոյն դրութեան։

Ակռայ կ'լեցնէ ոսկի, բլաթին, և էմայլ, հուրբ և ճաշակաւոր և բնականի նման արհեստական ակռաներ կ'չինէ քառուչուկով և ոսկիով։ Ատամնահանութիւն կատարելագործեալ աքցաններու միջոցաւ։ Ակռայի ամէն գործողութիւնք երաշխաւորեալ և վերջին դրութեամբ և կատարելագործեալ գործիքներու միջոցաւ։

Բշ. Դշ. և Ուր. օրերը մինչեւ կէսօր Պահճէ—Գաբու Թիւ 42 ատամնաբոյժ Ս. Սահակեանի դարմանատունը պիտի ընդունի իրեն դիմող Պոլսոյ յաճախորդները։ Կիրակի օրեր ժամադրութեամբ։ 25—20

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆ ՎԱՎԵՐԱՑԱԿԱՆ

ՊՈՒՄ ԳԱԶԱՌՈՒՄ

ՅԱԳՆՅԱՑ ԳՎՈՒՈՎԻ

ԳՆՎԱԾՔՆԵՐՈՎ ՏՈՒՐՔԻԱՅԻ

ՅԱԳՆՅԱՑ ԳՎՈՒՈՎԻ

ԳՆՎԱԾՔՆԵՐՈՎ ՏՈՒՐՔԻԱՅԻ

ՊՈՒՄ ԳԱԶԱՌՈՒՄ

ՅԱԳՆՅԱՑ ԳՎՈՒՈՎԻ

ԳՆՎԱԾՔՆԵՐՈՎ ՏՈՒՐՔԻԱՅԻ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆ ՎԱՎԵՐԱՑԱԿԱՆ

ՊՈՒՄ ԳԱԶԱՌՈՒՄ

ՅԱԳՆՅԱՑ ԳՎՈՒՈՎԻ

ԳՆՎԱԾՔՆԵՐՈՎ ՏՈՒՐՔԻԱՅԻ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆ ՎԱՎԵՐԱՑԱԿԱՆ

ՊՈՒՄ ԳԱԶԱՌՈՒՄ

ՅԱԳՆՅԱՑ ԳՎՈՒՈՎԻ

ԳՆՎԱԾՔՆԵՐՈՎ ՏՈՒՐՔԻԱՅԻ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆ ՎԱՎԵՐԱՑԱԿԱՆ

ՊՈՒՄ ԳԱԶԱՌՈՒՄ

ՅԱԳՆՅԱՑ ԳՎՈՒՈՎԻ

ԳՆՎԱԾՔՆԵՐՈՎ ՏՈՒՐՔԻԱՅԻ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆ ՎԱՎԵՐԱՑԱԿԱՆ

ՊՈՒՄ ԳԱԶԱՌՈՒՄ

ՅԱԳՆՅԱՑ ԳՎՈՒՈՎԻ

ԳՆՎԱԾՔՆԵՐՈՎ ՏՈՒՐՔԻԱՅԻ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆ ՎԱՎԵՐԱՑԱԿԱՆ

ՊՈՒՄ ԳԱԶԱՌՈՒՄ

ՅԱԳՆՅԱՑ ԳՎՈՒՈՎԻ

ԳՆՎԱԾՔՆԵՐՈՎ ՏՈՒՐՔԻԱՅԻ